

J. J. Rousseau kot človek in pedagog.

Piše dr. Ivan Lah.

(Dalje.)

V Parizu.

V jeseni l. 1741. je prišel Rousseau v Pariz. Slavni fizik Reaumur ga je vpeljal v akademijo, spis o novi sestavi not je bil dan v pregled posebni komisiji; ta ni našla v njem nič novega in nič posebnega. Tako Rousseau s svojim delom ni dosegel onega uspeha, kakor je bil sanjal.

Vkljub temu neuspehu Rousseau ni obupal nad svojim glasbenim talentom. Začel je komponirati opero „les Muses elegantes“ in se mu je posrečilo, da jo je spravil na oder. Opera je propadla, in Rousseau se je jezil nad slabim okusom Parižanov. Skladatelj in kritik J. F. Rameau je proglasil celo delo za plagiat, česar Rousseau ni hotel priznati. K sreči se je seznanil z različnimi ljudmi, abbè Castel ga je seznanil s svojimi prijateljicami z gospo Gengeval in gospo de Broglie in ti dve sta ga priporočili grofu Montaique, francoskemu poslaniku v Benetkah. Rousseau je odšel v Benetke in je postal grofov tajnik. Poleg svojega dela se je posebno zanimal za italijansko glasbo. Življenje v tedanjih Benetkah je bilo zelo razkošno in mladi Rousseau je pil iz polne čaše. Toda njegov šef je bil siten in brezobziren: zato je Rousseau nekega dne izginil in je odšel preko Ženeve zopet v Pariz. Tu je zopet začel boj za svoje nove opere. Bil je še vedno prepričan, da so njegove opere dobre.

V tej dobi se je seznanil v neki gostilnici s Terezo Levasseur, ki je postala njegova ljubica; živel je z njo kakor v zakonu in je imel z njo pet otrok, ki jih je dal v vzgojo v sirotišnico. Pozneje je pisal Rousseau: kdor ne more izvrševati svojih očetovskih dolžnosti, ta tudi nima pravice postati oče. Niti drugi obziri ne morejo očeta oprostiti dolžnosti, da redi in vzgaja svoje otroke sam.“ Tako je Rousseau obsodil samega sebe: toda to je naravno, da je Rousseau tako pogosto drugače delal in drugače pisal. V tem času se je Rousseau seznanil z Diderotom, ki je bil ravno v zaporu zaradi nekega članka, ko je bil Rous-

seau prišel v Pariz. Diderot je vpeljal Rousseauja v krog enciklopedistov, ki so bili v tem času na vrhuncu slave. Diderot je slutil v Rousseauju dobro mlado moč, zato se je med njima razvilo iskreno prijateljstvo. V njegovi ožji družbi so bili tudi Cardillac, Grimm, Duclos. Vendar se Rousseau ni takoj pridružil vsemu krogu enciklopedistov — ker je bil brez zaslužka, je vzel mesto pri gospej Dupin, ki je zbirala okoli sebe znanstvenike in umetnike. Bavila se je tudi sama z literaturo in je iskala sotrudnika. Rousseau je dobival za svoje delo 800 do 900 frankov na leto. Pisal je pesmi in je zložil tudi veseloigro: *L'engagement témé raixe* . . .

Toda vse to ga ni zadovoljilo. Leta 1749. je zapustil to službo, naselil se je zunaj mesta in se je živil s tem, da je prepisaval note.

Preobrat.

Nekega vročega poletnega dne je prišel Rousseau v Pariz in se je utrujen od pota in prahu legel v mestni park. Tu je slučajno čital v listu „*Merkur de France*“, da akademija v Dijonu razpisuje nagrado za odgovor na vprašanje: ali je napredek vede in umetnosti povzdignil nrvnost. Rousseau se je nad vprašanjem zamislil, nekaj čudnega se je ganilo v njegovem srcu, skrivnostna sila je v njem izpregovorila in Rousseau se je razjokal. Šel je in je napisal odgovor in ta odgovor se je glasil proti pričakovanju in proti prepričanju vsega tedanjega sveta: „Ne!“ —

Rousseau je v svojem spisu dokazal, da veda in umetnost nista povzdignili človeške nrvnosti — ampak, da sta človeka izpridili, ker se je z njimi človek oddaljal od narave. In proti vsemu pričakovanju in prepričanju tedanjega sveta se je zgodilo — da je Dijonska akademija temu odgovoru priznala nagrado.

S tem svojim odgovorom je Rousseau naenkrat zaslovel. Cel Pariz se je zanimal za človeka, ki se je upal trditi ravno nasprotno, kar je verovala vsa tedanja družba. Kajti še nidar ni bilo večje vere v zmago človeškega razuma, v zmago vede in umetnosti, nad človeško nevednostjo in nepopolnostjo.

Rousseau je vkljub tej nenadni in nepričakovani slavi živel naprej svoje nestalno življenje in se je zopet ukvarjal z operami. Hotel je Parizane seznaniti z laško opero (opera buffa), zložil je v šestih dneh „*Kmečkega preroka*“ (*Devin du villace*) in s pomočjo Duclosa se je opera res vprizorila. Dosegla je uspeh in je bila priporočena na dvoru; nekaj dni na to je bila vprizorjena v Fontainbleau v dvornem gledališču. Tudi tu je ugajala in Rousseau je dobil povabilo, da naj pride na kraljevski grad, kjer mu bodo nakazali letno penzijo od kralja. To je Rousseauja tako vznemirilo, da ni spal celo noč; zjutraj pa se je odločil, da ne gre

na grad, izgovoril se je z boleznijo. Od denarja, ki ga je dobil za opero, je poslal 280 lir gospe de Warens, ki je živela v slabih razmerah. Uspeh „Kmečkega preroka“ je Rousseauja napolnil z upanjem, da bo postal slaven skladatelj. Pisal je „Pisma o francoski glasbi“, in je zložil novo opero „Narcis on l'amant de lui même“ — ki pa je propadla. Rousseau je imel zopet mnogo prilike, da se je srdil nad slabim pariškim okusom.

Leta 1753. je Dijonska akademija zopet razpisala nagrado za odgovor na vprašanje: „Kje je vir in vzrok neenakosti ljudij!“ Rousseau je odgovoril, da je kultura vzrok neenakosti, ker so ljudje tem bolj neenaki, čim manj so prirodni, čim bolj so kulturni . . .

V gozdovih Saint-Germaina se je Rousseau zamislil v prve začetke človeštva in je spoznal, da je človeštvo tem bolj nesrečno, čim bolj se odtujaše naravi in naravnosti. Tu se je oglasil v njegovi notranjosti samozavesten glas: vrnimo se k narodi, s tem je bila položena podlaga vséh njegovih nadaljnih del. Leta 1854. je odšel Rousseau obiskat svoj rojstni kraj. Na poti skozi Savojsko je obiskal prijateljico svoje mladosti gospo de Warens, potem je odšel v Ženevo. Da bi ne žalil verskega čuta svojih rojakov je Rousseau pristopil zopet h kalvinizmu; Ženevčani so bili ponosni na svojega rojaka in mesto ga je imenovalo za svojega občana, Rousseau je rad nosil naslov: občan ženevski.

Pustinja la Chevrette.

Čez štiri mesece se je Rousseau vrnil v Pariz in se je nastanil na gradičku la Chevrette blizu Pariza. Ta gradič je bil last gospe de Epinay, s katero se je bil Rousseau že preje seznanil. Pri gradiču je bil park in na koncu parka je bila samotna hišica. Rousseau je nekoč omenil, da bi bilo to zanj primerno bivališče. Ko se je vrnil iz Ženeve, je bila hišica zanj pripravljena. Tu je začel Rousseau pridno pisati. Leta 1755. je napisal „politično ekonomijo“ za enciklopedijo in je s tem zasnoval veliko delo, ki je izšlo pozneje kot odlomek pod naslovom „Contrat social“ (družabni dogovor).

Enako je začel tu pisati svoj veliki roman v pismih „Nova Heloise“. Gospa d' Epinay je zbirala okrog sebe učeno družbo. Diderot in Grimm sta bila njena stalna gosta. Tu se je seznanil Rousseau tudi z gospo d' Haudetot, ki je vzbudila v Rousseauju čustvo ljubezni in spoštovanja. Njej v spomin je pisal „Heloiso“.

Rousseau je živel lepo mirno življenje; motile so ga le nerodne domače razmere, ki jih je večinoma provzročala Terezina mati. Rousseau je vse neprijeteosti potpežljivo prenašal. Toda njegova čudna nemirna narava mu ni dala dolgo ostati na enem mestu. Njegova dobrotnica, gospa d' Epinay, ga je prosila naj jo spremlja v Ženevo. On pa tega ni hotel storiti. Sprl se je z njo in s svojimi prijatelji in se je izselil. (1757.)

Montmorency.

Rousseau je bil zopet na cesti, in se boril brez stalnega doma za vsakdanji kruh. Dve leti je prebival po raznih krajih in je marljivo pisal. Zaradi svojih nazorov o gledališču, ki jih je poslal v svet v odprtem „Pismu d' Alamvertu o igratih“ je [zašel v hude spore z enciklopedisti: „Šele leta 1759. se je zopet za stalno naselil na dvorcu maršala Luksemburškega blizu Montmorency. Tu je Rousseau tekom treh let dovršil ta svoja največja dela: „Nova Heloiza (izšla leta 1761.), „Contrat social“ (izšel leta 1762.) in „Emile“ (izšel leta 1762.) Prvi dve knjigi sta imeli velikanski uspeh. Doslej še ni pisal noben pisatelj tako, kakor pisatelj „Nove Heloize“. Francoske dame so prebdele noči, ko so čitale ta roman ljubečih se src, mlade deklice so se zaljubile z nepremagljivo ljubeznijo in starke so plakale ob spominu na veliko srečo ljubezni.

„Nova Heloiza“ je postala epohalno delo, z njo se je začela nova doba literature — padli so vsi narejeni in našopirjeni stari junaki — začela se je doba žive romantike.

„Socialni kontrakt“ je bil le izvleček velikega dela, ki ga je nameraval Rousseau. Vsa sočasna družba je priznala velike ideje „bratstva enakosti in svobode“, ki jih je Rousseau utemeljil v tej knjigi; „Contrat social“ je postal evangelij velike revolucije. Še večjo pozornost pa je vzbudilo tretje delo „Emil“. Rousseau je slutil, da bo nastal vihar. Zato je hotel, da izide knjiga obenem v Parizu in Amsterdamu; prepis „izpovedi savojskega vikarja pa je poslal v Ženevo... Res se je dvignil vihar, takoj ko je knjiga izšla. Pariški parlament je zapovedal, da se mora Rousseauja prijeti. Ko je Rousseau po prečuti noči hotel zaspati — čital je bil biblijo — mu je sporočil maršalov komornik, da mu preti nevarnost — in Rousseau je moral pobegniti. Uredil je svoje papirje, poslovenil se je od Tereze in je odšel. Dne 14. julija je rabelj Emila javno sežgal na trgu v Parizu.

(Konec prih.)

Stik ljudske šole z varstvenim sodiščem v brigi za zanemarjeno mladino.

Fr. Milčinski.

Ta stik je uravnan in poglobljen z dokončnim šolskim in učnim redom od 29. septembra 1905, št. 13.200, državnega zakona št. 159 in za Kranjsko povrhu še z izvršitvenim ukazom od 30. oktobra 1909, št. 3218, ki ga je izdal c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko dogovorno s predsedstvom višjega deželnega sodišča v Gradcu.

Ko z zadovoljstvom poudarjam, da obstoji pri nas med šolami in varstvenimi oblastvi v brigi za zanemarjeno mladino zadovoljiv in deloma prav živahen stik, bojim se, da ne bi ta stik namesto da napreduje, odnehaval in ponehal. Bojim se, da ne bi pomnoženo delo na eni in dvomljivost uspehov na drugi strani odvrnili šol od nadaljnega dela na tem polju. Ne enkrat, večkrat sem že čul iz ust učiteljstva: „Mi več ne bomo naznanjali, saj sodnija itak ničesar ne stori!“ Enaki pomisleki se ne oglašajo le pri nas, čuje se jih tudi drugod, celo na bogatem Dunaju, polnem vzornih človekoljubnih naprav. Zato bo umestno v tem pogledu nekoliko razjasnila in z veseljem pozdravljam mi v to ponudeno priliko.

Res je, da varstvena sodišča šestokrat ne ustrezajo določno izraženim in lahko povse upravičenim svetom ali željam šolskih vodstev. Šola predlaga n. pr. oddajo zanikarnega šolarja v kako vzgajališče. Fant je potepuh, ki še druge tovariše zapeljuje k potepanju, umevno je, da bi se ga šola rada čim prej iznebila, rešitve pa ni in ni. Ali stvar je taka: Varstveno sodišče lahko hitro stori sklep, da se da otrok v vzgajališče, toda izvršiti ne more sklepa, dokler si ne priskrbi odkoderkoli pokritja oskrbnine, ki jo je plačati zavodu. Sodišča namreč nimajo niti vinarja denarja za stroške mladinske skrbi; zato morajo v vsakem slučaju šele iskati in prosjati, od katere strani se bo plačevala oskrbnina. Na Kranjskem so društva za otroško varstvo in mladinsko skrb in poleg njih v skromnejši meri tudi Patronati Vincencijeve družbe za mladino oni vir, ki po navadi omogočuje varstvenemu oblastvu oddajo zanikarnežev v vzgajališča. Ali spričo visokim stroškom vzgoje v zavodih — vsak gojenec stane na leto 300—400 K — zasebna društvena dobrodelnost ni kos vsem potrebam. Lansko leto n. pr. je potrošilo Društvo za otroško varstvo v Ljubljani zgolj za gojence Salezijanskega zavoda 7603 K 51 h in v jeseni bi bilo Društvo spričo prazni svoji blagajni skoraj moralo vseh 26 svojih gojencev vzeti iz Rakovnika in prepustiti jih svoji usodi, da mu ni zadnji hip deželni odbor priskočil v pomoč z znatno podporo 2000 K. V takih razmerah je umevno, da se le naj-nujnejši slučajji dajo rešiti z drago oddajo v zavod, da se s to oddajo odlaša do zadnjega in da prihajajo pred zavodom vsa druga sredstva v poštev, ki so sicer manj popularna, pa zato cenejša. Toda ne le z denarne strani so ovire. Imamo 12 letno deklico, skozinskoz pokvarjeno, v pohujšanje je vsi svoji okolici. Nujno bi bilo treba, da se jo spravi v kak zavod za pokvarjena dekleta. Društvo za otroško varstvo se je že izreklo pripravljenim prevzeti stroške zavoda, toda kaj, ko jo vsak zavod odklanja — ker je jetična.

Živimo v prehodni dobi; država je pač spoznala potrebo brige za zanemarjeno mladino, ni pa še uredila načina, kako se naj vrši ta briga, ne da bi bila vsa odvisna zgolj od zasebne dobrodelnosti in od dobre

volje zasebnih zavodov. V državnem zboru leži vladni načrt zakona o skrbstveni vzgoji; čim stopi v veljavo, tačas šele bo možna dosledna briga za zanemarjeno mladino; tačas bo varstveno sodišče zgolj sklenilo: Varovancu je treba skrbstvene vzgoje, katera se mu priporoča v tej ali tej obliki — izvršitev pa bo skrb posebne deželne komisije, kateri bodo v ta namen na razpolago javna sredstva in tudi javni zavodi. — Ali načrt še ni zakon in zavodi naši so še nepopolni; do tedaj moramo pač s temi sredstvi in pripomočki delovati, ki so nam na razpolago, delovati navzlic težavam z vso vnemo in vztrajnostjo; kolikor-toliko bo le uspeha, delo samo in z njim združene skušnje pa pripravljajo dragoceno podlago za svoječasno poslovanje deželne komisije in za preudarek, v katerem pogledu je treba zavodom izpopolnitve.

* * *

Zakon in izvršitveni ukaz navajata slučaje, kdaj naj šole zanemarjeno deco naznanjajo varstvenemu oblastvu. Nemara ni treba teh slučajev posamič naštevati, saj izkušnja kaže, da v tem oziru ni bistvenih dvomov. Le dve načeli bi poudaril:

Varstveno oblastvo se mora zanimati le za primere one globlje zanemarjenosti, ki je ali utegne postati nevarna človeški družbi. Boj varstvenega oblastva zoper zanemarjenost je predvsem boj zoper kriminaliteto. Potemtakem drugi manjši nedostatki kakor slabši napredek, netočno izdelovanje domačih nalog, odurno vedenje in slični pojavi še ne nudijo zadostnega povoda za posredovanje varstvenega sodnika. Ne rečem, da ni važno in vsega prizadevanja vredno zboljšanje tudi takih nedostatkov, toda to zboljšanje ne spada v delokrog varstvenega oblastva, ampak je stvar šole in šolskih oblastev.

§ 213 š. in u. reda v tem pogledu določa, da šolska oblastva in učitelji ukrenejo sami, kar je potrebno, da se doseže predpisani smoter: posebno se naj brigajo za vzgojo takih otrok, kojih domača vzgoja se zanemarja. Povečano pozornost naj posvečajo vedenju otrok zunaj šole, vnete naj delujejo, da se ustanove zavodí, za varstvo otrok zunaj šole, zavetišča, babilnice, grelnice, mladinska igrališča, šolske kuhinje itd. in naj sodelujejo pri takih napravah.

Da je tako intenzivnejše vzgojno delovanje učitelja mogoče le ob ugodnejših šolskih razmerah, nam ni treba drug drugemu praviti: razredi ne smejo biti prenapolnjeni, učitelj pa mora imeti poleg vneme za stvar tudi dovolj časa na razpolago, da se posveti vsemu onemu delovanju, ki ga ima citirani paragraf v mislih.

Drugi splošni pogoj za posredovanje varstvenega sodišča je ta, da je šola s svojimi vzgojnimi sredstvi pri kraji in z njimi ne dosega uspeha. Kadar šola sama ne more več preprečiti zanemarjenosti, tačas

šele ji priskoči na pomoč varstveno oblastvo; pa tudi tedaj šola navadno še ne bo rešena brige naznanjenega zanemarjenca, navadno bo treba še nekaj časa sporednega poizvedovanja šole in sodišča. Pri tem se lahko pripeti, da si pridejo šolska in varstvena oblastva s svojimi delokrogi navskriž. N. pr. kadar gre za neopravičene šolske zamude. Stara pesem je in poje se na vseh koncih in krajih, da so neopravičene šolske zamude po sedanji praksi prepočasno in prerahlo in zato kaj malo uspešno preganjajo, kar gre na rovaš zarjavelim izvršitvenim predpisom. Kdor noče pošiljati otroka v šolo, ga pač ne pošilja, kazen zaradi šolskih zamud ga toliko boli, kakor da mu je muha sedla na nos. Očetu se n. pr. zazdi, da mu je 12 let stari sin že dovolj učen; kaj bi torej čas tratil v šoli, da ga rajši k zidarjem, odkoder mu prinaša vsak dan 1 K 20 vin. do 1 K 60 vin. — dobri so! Za opomine in vabila se niti ne zmeni in ko pride slednjič čez 3, 4 mesece kazen dveh kron, kaj sta mu te dve kronici spričo neprimernemu dobičku, ki ga ima od fanta! V zasmeh mu je kazen, roga se šoli in njegov zgled ščuje druge. Zato je umevno, da se šole v takih slučajih obračajo do varstvenih sodišč, dasi visi postopek zaradi neopravičenih šolskih zamud še pri okrajnem šolskem svetu. Varstveno oblastvo v polni meri upošteva nevarnost, ki preti otroku iz neopravičenih zamud, izvirajočih iz samovoljnosti ali upornosti, toda upravičen je dvom, ali sme sodišče postopati zoper očeta, zoper katerega hkratu postopa iz istega razloga in v istem namenu že drugo, po posebnih določbah šolskega zakona poklicanejšo oblastvo, zlasti če je slučaj tak, da ni treba dalekosežnejših, v delokrog varstvenega oblastva spadajočih odredob, recimo odvzeme očetovske oblasti ali premestitve otroka iz domačega kroga v tujo vzgojo in oskrbo, le edino točko rednega šolskega obiska je s primerno silo urediti, pa bo vse dobro!

Šolski in učni red torej izraža načelo, da mora najprej šola in šolsko oblastvo uporabiti svoja sredstva in šele čim se izkažejo brezuspešna, pride na vrsto varstveno oblastvo. Ako je slučaj tak, da že od kraja ni pričakovati uspeha od sredstev, ki so na razpolago šoli in njenim nadzorovalnim organom, potem ne bo napačna takojšnja ovadba na varstveno oblastvo, ki bo brezdvomno rado šoli prišlo na pomoč celo takrat, če šola še ni izčrpala do dna svojih sredstev, vendar si pa obeta hitrejšega uspeha od sodelovanja sodišča. Gre le za načelo: šola se zanašaj predvsem na svoja sredstva, ki so raznovrstna in nedvomno tudi uspešna; seveda tiči njih uspešnost največ v osebnosti onega, ki jih uporablja. Šola ne podcenjuj svoje lastne sile in ne precenjuj moči varstvenega oblastva. Tudi varstveno oblastvo ne dela čudežev!

Kaj pa stori in kaj more storiti varstveno oblastvo z naznanjenimi mu zanemarjenci?

§ 218 šolskega in učnega reda navaja v takih slučajih običajne varstvenooblastvene odredbe; te so: omeji ali odvzame se očetovska oblast ali materine pravice, postavi se drug varuh, otrok se preskrbi v drugi družini ali v primernem zavodu ali se odda v poboljševalnico. Omejitev ali odvzema roditeljskih pravic in izpremema varuha, te odredbe so zgolj negativnega značaja in brez vrednosti, ako ni z njimi združeno pozitivno dejanje boljše preskrbe. Oddaja v zavode in poboljševalnice je združena s stroški, katerih pokritje ni v rokah varstvenega oblastva. Ukaz o izvršitvi IV. pogl. šolskega in učnega reda sam poudarja, da bo zazdaj v prav mnogih primerih težko oddati zanemarjenca v vzgajališče ali reševališče, naj bi bila oddaja tudi posebno potrebna. Tako je vsa v § 218 z visokimi besedami opisana oblast varstvenih sodišč precej piškava. Stvar vsakega sodišča posebe bo, ali in kako bo, uporablja vse ugodne prilike in okolnosti, si samo omogočilo uspešno brigo za zanemarjenca, ki bo segala preko papirja.

Sredstva, katera služijo v ta namen n. pr. ljubljanskemu varstvenemu sodišču, so sledeča:

1. Zaslisanje zanemarjenca, združeno s poukom, vzpodbudo, svarilom. Oglede se mu snažnost lica, rok in obleke; povpraša ga, odkod ima obleko, ali je kupljena ali podarjena, in obrnejo se žepi: na dan pridejo ostanki cigaret, razglednice — pribarantane ali pouzmane, krajcarji, pa tudi kaka knjižica kakor „Grozodejstva iz samostana čenstohovskega“. Nevajeni položaj kolikortoliko vpliva na mlade nepridprave: s smešno odkritosrčnostjo radi priznajo svoje pregrehe, k večjemu da včasih zvrčajo del svoje krivde na onega, ki zraven njih sedi v šoli.

Obljubijo poboljšanje in naroči se jim, da prinašajo kazat šolska naznanila.

Pouk in svarilo pa prejmo poleg mladih zanemarjencev tudi njih svojci. Prejmo ga v taki obliki, da se v polni meri varuje avtoriteta šole in da se brez skrajnje potrebe ne razodeva, odkod je ovadba. Kajti upoštevati je, da ima učitelj na deželi kaj težavno stališče nasproti zanemarjenim staršem zanemarnjenih otrok. Otrok ostane potem pod sodnim nadzorstvom, hodi kazat šolska naznanila, je hvaljen ali grajan in kmalu je očitno, ali je to najpreprostejše sodno sredstvo kaj zaleglo pri njem ali bo treba seči po korenitejših. Dosedanje izkušnje kažejo približno polovico uspehov.

(Konec prrh.)

Delovna ali dejanjstvena šola.

Pavel Flerè.

(Dalje.)

Organizacija rokotvornega pouka v bostonskih ljudskih šolah je sledeča: otroški vrtec prične z deli po Fröblu, ki jih ni mogoče računati k Manual Training, t. j. ročnemu delu kot takemu. S četrtem šolskim letom se začne pravo ročno delo kot obdelovanje lepenke ter ostane tako tri leta vsak teden dve uri. Začenja se z lahkimi, prijaznimi izdelki iz tankega kartona in barvastega papirja; kot vez služi klej. Pozneje se dela iz lepenke. Tem delom sledi v 7. šolskem letu obdelovanje lesa, kar pa delajo le dečki, pri tem ko deklice od 12. l. naprej kuhajo in dve uri na teden šivajo. Na vsaki stopnji pa se pečajo s faktičnimi opravili in dolžnost vsakega otroka je, da se jih udeležuje. —

Naj nam pove Pabst še karakteristično potezo iz ameriških šol, ki strogo vzeto, ne spada k ti razpravi, kaže pa prav dobro duh, ki vlada v teh šolah: — Prisostvoval sem v osmem razredu literarični uri, ko so pogovarjali Washington Irvinga. Prišel sem z ravnateljem v razred in na njegovo besedo so deklamirali otroci nekaj pesmi ter odgovarjali na vprašanja, ki so merila na moje domovinsko mesto (Leipzig); pogovarjali so pomen knjižnega založništva, mednarodno bitko, ki ima po mestu ime in druge posebnosti. Ti razgovori ravnatelja z učenci so bili povsem neprisiljeni in na vsak učenčev odgovor je dejal ravnatelj: „Thankyou“ (hvala) ter tituliral vse dečke z „Master“, pritem ko so učenci vedno rabili nagovor „Sir“, kakor je navaden med odraščenci.

c) „Manual Training High Schools“ v Ameriki.

Zadostovalo bo za splošen vtis, če si ogledamo najstarejšo višjo delovno šolo v St. Louis in če pregledamo brez komentarja na str. 298 priloženi učni načrt centralne višje delovne šole v Philadelphiji.

V St. Louis ima l. 1878. ustanovljena M. T. H. S. šest paralelno idočih delov:

1. kurz v matematiki (algebra, geometrija in trigonometrija);
2. kurz v prirodoznanstvu (živalstvo, rastlinstvo, fizika in kemija);
3. kurz v angleškem jeziku (literatura, dramatika, govorne in spisovne vaje in zgodovina);
4. zgodovina in tuji jeziki;
5. risanje (prostoročno, mehanično in arhitekturno risanje);
6. delavniški pouk (mizarstvo, rezbarstvo, strugarstvo in modelsko mizarstvo, dela v pločevino, kovaštvo, kovinsko strugarstvo in strojno stavbenstvo).

Učni načrt „Central Manual Training High School“ v Philadelphiji.

Razred		Literatura, zgodovina, jeziki itd.		Matematika		Znanstvo		Risane		Rokotvorni ponk	
Termin	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur	Število ted. ur		
prvo leto											
1 jesen	3	3	algebra	5	5	5	konstrukcija, prostoročno	3	3	mizar., strugar., vijakosec, kovanje, rezanje lesa	4
2 zima	3	2	algebra	5	5	5	konstrukcija, prostoročno	3	2	mizarstvo, strugar, livar, kovanje, rezanje lesa	4
3 pomlad	3	2	algebra, geometrija	2	3	5	konstrukcija, načrt	3	2	modelsko miz., kleparstvo, kovanje, rezanje lesa	4
drugo leto											
1 jesen	4	2	geometrija	4	5	5	konstrukcija, načrt	3	2	modelsko miz., struž., kovanje	5
2 zima	3	2	geometrija, algebra	2	3	5	načrt, modeliranje	3	2	rezanje lesa, dekoracija, železn. delo	5
3 pomlad	2	1	algebra, trigonometrija	2	3	5	konstrukcija	4		modelsko miz., struženje, kovanje	5
tretje leto											
1 jesen	3	2	trigonometrija, topografija	3	3	5	arhitektura	5		strojno delo	5
2 zima	3	2	trigonometrija, algebra	2	3	5	konstrukcija	5		strojno delo	6
3 pomlad	3	2	knjigovodstvo	3		6	konstrukcija, perspektiva	2	3	strojno delo, uporaba električne	5

Take šole so po vseh mestih in še po več v enem; pa vendar obiskuje vsako šolo 300 do 800 učencev, večkrat obojega spola pa tudi deljeno Deklice seveda imajo kot 6. kurz pouk v gospodinjstvu, kuhi, glajenju, šivanju itd. Uče se pa tudi tujih jezikov, tudi starih klasičnih in ustavoznanstva prav tako kakor dečki. Razlika v posameznih šolah je tudi zlasti pri 6. kurzu, kjer se ozira, — kakor že omenjeno — vedno poleg splošnosti na razmere in zahteve kraja. Zato ni nič čudnega, če najdemo v načrtu kake šole tudi ornamentno modeliranje, v drugi pa fotografiranje.

č) „State Normal School.“

Vsekakor je potrebno vedeti, kje se uspobijo učitelji za tak mnogo- vrsten in tako obsežen pouk. Gotovo je, da ima praktična Amerika, recimo, za zgoraj omenjene kurze bolj strokovne kot splošne učitelje, a če se hoče izvesti delovni princip tako, da je prožet z njim ves pouk, morajo biti že tudi učitelji tako pripravljeni, mora tudi njihova izobrazba izhajati iz istega principa.

Poglejmo!

State Normal School — to je naslov ameriškemu učiteljišču. Pabst se opira v svojem poročilu na zavod v — West Chester, manjšem kraju države Pennsylvanije. Zavod je bil ustanovljen l. 1871. in ga obiskuje čez 650 gojencev, katerih je le četrtnina moškega spola. Kakih 400 gojencev stanuje v zavodovih poslopih ter plačajo za stanovanje in vso oskrbo letnih 200 dolarjev. Drugi so nastanjeni v mestu in okolici.

Kurz je trileten, pogoj za vzprejem je dobra izobrazba višje šole (High School).

Predmeti so izvečine isti kakor po učiteljiščih, verouka se ne uči, kakor v nobeni ameriški šoli, pedagogiki in njenim pomožnim predmetom je odmerjeno veliko časa. Razun angleščine se uči tudi francoščina, nemščina in latinščina, vendar tako, da si vsak svoj predmet izbere prostovoljno. Glasba je obligatna le prvo leto, pozneje je treba plačati njen pouk posebe. Pouk traja dopoldne od 7^{3/4} do 12^{1/2} in popoldne od 1^{3/4} do 4. Posamezne lekcije trpe ^{3/4} ure ter so med njimi vedno kratki odmori. V opoldanski pavzi južinajo (Lunch) vsi gojenci in učitelji v zavodu (obeduje se v Ameriki vsepovsod šele ob 6. uri popoldne) v veliki obednici. Po zelo znižanih cenah (jed po 5 cent.) dobe tu juho, meso, prikuho in desér.

Pabst je prisostvoval nekaterim uram pouka, in sicer v psihologiji, angleški literaturi, nemščini; bil je tudi pri praktičnem delu v kemiji in fiziki v tozadevnih laboratorijih ter pri matematiki. V svoji knjigi navaja nekatere trigonometrijske formule, ki so jih gojenci ravno reševali pri stenskih tablah. Naj jih navedem za primerjatev še jaz:

$$\sin 15^\circ = \frac{1}{4} (\sqrt{6} - \sqrt{2}); \quad \cos 15^\circ = \frac{1}{4} (\sqrt{6} + \sqrt{2});$$

$$\cos^2 x = \frac{1 - \operatorname{tg}^2 x}{1 + \operatorname{tg}^2 x}; \quad \operatorname{tg}(x + y) = \frac{\operatorname{tg} x + \operatorname{tg} y}{1 - \operatorname{tg} x \operatorname{tg} y}.$$

Ročnemu delu je posvečen pouk v načinu švedskih šol, t. j. omejuje se na delo pri stružnici. Tega vsega se uče deklice prav tako ko dečki in zatrjujejo, da so tozadevni izdelki deklic splošno boljši, predvsem pa skrbnejše izdelani kakor oni dečkov.

Z učiteljščem je vedno zvezana Model School, t. j. vadnica. Ta je pod vodstvom ravnatelja mestne High School. Delovanje v teh šolah temelji zlasti na Fröblovih idejah in na principu názorovanja in temu primerno so tudi zbirke učil bogate.

C. O deškem rokotvornem pouku drugod.

Žalibog, da mi niso lahko pristopni viri o ročnem delu oziroma šolskih delavnicah še iz drugih dežel. Opirati se morem le še na kratek odstavek v Pabstu, kjer mi pripoveduje tozadevno o škotskih, angleških in holandskih šolah.

Na Škotskem in Angleškem se začne vzgoja pravzaprav že v Infant-Department-u, t. j. nekakem otroškem vrtcu, ki so organično zvezani z ljudsko šolo, kar tvori naraven prestop od igre v resno šolsko delo. Zelo različno pa so ti vrtci organizovani in kot primer naj služi eden najboljših v Dunard-Street Public School v Glasgou, kjer so trije oddelki, vsak z dvema razredoma, torej skupaj šest razredov z otroci od 4. do 10. leta. Poleg iger za gibanje je tu zelo razvito polaganje pālčic, stavitev, gubanje, izrezovanje in predvsem oblikovanje v ilu in plastilini kakor tudi risanje in vse to pripravlja za „Hand and Eye Training“ na višjih stopnjah pouka.

Kakor je ročno delo v Infant-Departement-ih, tako je izvedeno tudi v nižjih in srednjih razredih ljudske šole skoraj vsepovsod na dobro preišljenem in metodično stopnjujočem sistemu. Njegov namen je, da posreduje pri spoznanju oblik, barve in razmerja v merilu ter se poslužuje modeliranja z ilom, izrezovanja v papirju in drugem materialu, modeliranja v kartonu, risanja in koloriranja, pri čemer se zlasti upošteva otroške načrte. Prirodoznanstvo, geografija, geometrija in drugi učni predmeti stoje v zvezi z ročnim delom, ki jih prav dobro podpira. Posebno vrednost se polaga na vseh stopnjah na risanje in zlasti še na uvedbo barv.

Ročno delo kot tako („Manual Training“ ali „Manual Instruction“) nastopa šele v 5. ali 6. šolskem letu, torej v 11. ali 12. letu ter se razteza, kakor je pač šola, na dva do štiri letne kurze. Država sama šol ne vzdržuje, ampak jih le podpira, zato pa tudi ne predpisuje nobenega učnega programa in prepušča to krajevnim faktorjem. Vendar pa so po-

stavno predpisani obligatni predmeti (čitanje, pisanje, računanje, za dečke risanje in za deklice ženska ročna dela); vsi drugi predmeti so takozvani razredni predmeti, t. j. predmeti, ki jih določa lokalna šolska oblast, ali specialni predmeti, t. j. predmeti, ki si jih izbira učenec, sam pa mora v izbranih vztrajati do konca dotične učne stopnje.

Tudi v višjih šolah „Academie“ ali „High School“ (odgovarja našim realkam in gimnazijam) so že večinoma uvedli ročno delo.

Vsepovsod prevladuje v ročnem delu obdelovanje lesa; in sicer ima šola svojo lastno delavnico ali pa rabi več šol skupno delavnico „Manual-Centrum“. Uredba delavnic je povsod praktična in dobra. Vsak učenec ima tudi poseben prostor, kjer shranjuje svoje orodje, risarije in kar še drugega potrebuje pri delu. Učni letni so urejeni tako, da uvažajo učenca k pravilni rabi najpoglavitnejših orodij in v razumevanje k konstrukcij in zvez, ki se izvajajo v letu. Dečki razredov, ki se udeležujejo pouka, imajo ta rokotvorni pouk enkrat na teden. Modeliranje, ki se je vadilo v imenovanih vrtec, ni na višjih učnih stopnjah splošno razširjeno. —

Pri tem ko so vzprejeli na Škotskem in Angleškem le mnogoštevilne šole v svoj program ročno delo, so povzdignile nekatere šole na Holandskem rokotvorni pouk sploh za svoj osnovni pouk. Swart v Haarlemu, van der Meulen v Haagu in de Vries v Endeschu so preustvarili svoje ljudske šole tako, da je v njih na vseh stopnjah ročno delo po možnosti središče vsega učnega delovanja, in sicer v tem smislu, da se vrši ves pouk z delom. Glavno besedo ima tukaj modeliranje v ilu, kar se uporablja tako skoro za vse predmete; pa tudi delo z lepenko in lesom se vadi, zadnje zlasti na šolah v Haarlemu in Haagu, pri tem ko si ubožna šola v Endeschu ne more privoščiti dela pri stružnici. —

Da tudi na Ruskem ta struja ni nova, ampak ravno nasprotno že precej stara, kar nam dokazuje dejstvo, da je na svetovni razstavi v Philadelphiji l. 1876. bil ravno ruski oddelek naučnega oddelka, ki je vzbudil pozornost v vprašanju obrtne izobrazbe. Takrat so občudovali Amerikanci predvsem izdelke iz lesa in železa, ki so jih napravili v carski tehnični visoki šoli v Moskvi. Manjkajo pa nam točnejši podatki o sedanjem stanju, kakor tudi o tem, kako daleč je prodrla ideja v splošno šolstvo.

Prav tako nam manjkajo podatki o Švedski, o kateri je vendar znano, da so se iz nje rekrutirali prvi učitelji delovnega pouka v Ameriko — kakor smo zgoraj videli, celo učiteljice. Znano je tudi, da je izšel iz švedskih „slöjd“ ročni pouk na stružnici, kar je našlo pritrjevanje in posnemanje vsepovsod.

č) V Slovencih.

V kolikor je rokotvorni pouk splošno našel vstop v avstrijske šole, toliko ga imamo po nekaterih krajih (zlasti v mestih) tudi pri nas, kot pouk v šolskih delavnicah že precej časa. Ali pa je vsaj bil; ker vem, da sta bili kartonažna in lesna delavnica pred dvanajstimi leti na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani in tam sta poučevala dva izmed učiteljstva (če se ne motim, pokojni L. Armič in A. Razinger). Danes menda te delavnice več ne obstojajo — tako mi vsaj poroča c. kr. mestni šolski svet ljubljanski¹ — da nimajo ne samostojnih delavnic, da se ne uveljavlja nikjer delovni princip, niti v pomožnih razredih. Škoda, da se je opustilo, kar je že bilo, ker gotovo je lažji začetek novega na že uvedenem starem, kakor popolnoma nanovo.

Dela pa se uče na ljubljanskem zavodu za gluho neme², kjer je že namen zavoda, „da se pripravljajo na različne obrti“ in so sprejeti med učne predmete: Ženska in deška ročna dela; obrtni pripravljalni pouk; pouk v gospodarskih in kmetijskih delih in vrtnarstvu. Vendar se pa kar skraja, t. j. l. 1900., ko se je zavod ustanovil, ni imelo ročnega dela tako obligatno, ker statuti še kažejo v § 18., ki določa dnevni red, da se je delalo le o priliki; tam se pravi pod 8.: „Pouk v ročnih delih, oziroma izprehodi od 2. do 4., oziroma 5. ure popoldne.“ Mogoče je, da se zato še takrat ni preciziralo, ker je bil le I. razred. Že v šolskem letu 1902/03. pa se je sprejel pouk v ročnih delih tudi v razdelitev učnih ur in so se določile zanj po 4 ure na teden. Tedaj so poučevali to strokovni učitelji ljubljanske c. kr. umetno-obrtne strokovne šole. Danes poučujejo ročna dela domači strokovni učitelji, ki so se za to usposobili pri rokotvornem tečaju na Dunaju.

Ne bo odveč, če si ogledamo, kaj se poučuje pri teh delih in kakšen je še poseben namen tega pouka. Prvo letno poročilo zavoda (z l. 1907) nam pripoveduje na str. 52.—54. to-le:

— K deškim ročnim delom pripadajo nastopne stroke: pletenje, lahka lesna dela, lepenstvo in modeliranje.

— Namen temu pouku je, da se daje gojencem zavoda prilika, pripravljati se po navodilih učiteljskih moči za obrtno življenje, pri čemer se je po možnosti ozirati na njih želje glede prihodnjega poklica.

— Pouk v deških ročnih delih se pričinja že na najnižji stopnji. in sicer s pletenjem. Na to se začne s poukom v lahkih lesnih delih.

¹ V delavnici za lepenstvo izdelujejo gojenci šolske mape, okvire,

¹ Zahvaljujem se na tem mestu sl. c. kr. mestnemu šol. svetu za blagohotne podatke. Pav. Fleré.

² Prijetna dolžnost mi je, tu se zahvaliti za obširne in natančne podatke vodji g. Fr. Grmu. Pav. Fleré.

stojala, škatle itd. Sposobnejši gojenci višje stopnje se seznanjajo tudi s preprostim knjigoveštvom.

— Modeliranje se poučuje nekoliko radi risanja, nekoliko radi drugih strok (rezbarstvo, kamnoseška dela itd). Modeliranje obsega: obraževanje preprostih naravnih oblik, listov, plodov, školc, polžev in cvetov, detajlne študije v reliefu. Zajedno s poukom v modeliranju se poučuje, kako je vlivati modele od sadre.

— Rezbarstvo se poučuje po naslednjih stopnjah: zarezavanje ploskev v podolžnem, počeznem in stržnem lesu, izrezavanje meandrov itd., zarezni ornament, okrasne letve, enostavni stilizirani listi, listni vali, izdelovanje predmetov iz domače industrije (okvire, ploščice za ključce, konzole, kasete itd.).

— Pri pouku v strugarstvu se vadijo gojenci v prirejanju lesa za struženje, v struženju na kosmato in gladko in v odrezavanju. Nato elementarne stružene oblike in otle oblike, potem izdelovanje uporabnih predmetov in delov raznega pohištva.

— Pri pouku v mizarstvu se izdelujejo preprosti predmeti za domačo porabo. Hkratu se uče gojenci žaganja, oblanja, spahovanja, stikanja, limanja, žlebovanja, utorivanja in izdelovanja vzmetij, sestavljanja na zobove in razparavanja.

— Oziraje se posebno na domačo rabo, so se pri pouku v ženskih ročnih delih gojile tehnike, ki jih potrebuje vsaka gospodinja, in sicer v prvi vrsti šivanje.

Razdelitev pouka na različna šolska leta kaže kot glavne oddelke ter del šivanje, pletenje, kvačkanje in vezenje. (Dalje.)

Počitniški tečaj Slovenske Šolske Matice v Ljubljani 1912.

Spisal A. H.

To vam je bilo malo slovensko vseučilišče otvorjeno za čas 14. dni v prenovljeni, modernolični, beli Ljubljani v dobi, ko se bližajo počitnice srednješolskim učiteljskim močem h koncu, ljudskošolskim pa se šele pričenjajo!

V hiši z mnogoštevilnimi okni polnimi najzajljših cvetlic, ki so na tem mestu kakor tužno-krasen posmrtni venec okrog plemenitega srca blagega mecena Gorupa, se je shajalo vsako jutro že ob 7. uri nad pol sto učiteljev in učiteljic prispelih z obrežja Adrije, Soče in Drave k

nadaljevalnemu pouku, za katerim pač velika večina slovenskega učiteljstva zelo stremi.

Udeleženci tega prvega, v večjem obsegu zasnovanega počitniškega tečaja S. Š. M. so bili prijetno iznenadeni, ko so prišli v tej dobri in z vsakovrstnimi učili bogato opremljeni šoli v ožji stik z odličnimi gg. profesorji-docenti, ki so z veliko vnemo in ljubeznijo jako temeljito razpravljali o raznih predmetih, ki se tičejo šole in življenja, podajali presenetljive rezultate novjših znanstvenih raziskavanj ter bodrili pazljive slušatelje in slušateljice k marljivemu in razumnemu pedagoškemu delu. In res, kako zelo se razločuje tako samohotno učenje, pri katerem prostovoljni slušatelj ali slušateljica ne vidi v obliki kljuk v semestralnem spričevalu viseti Damoklejevega meča nad seboj, od onega otroško-lahkomiselnega, čestokrat prisiljenega blebetanja v dobi, ko človek še nima zrele pameti, ko še ne pozna resnosti življenja, ker je še premlad ter previhrav za to, da bi se mogel vživeti v razmere, ki bodo prišle pozneje, ko zahteva poklic vsestranski izobraženega, dobro podkovanega, čolega moža!

Udeležnikom sicer ni bilo prelahko sedeti od 7. ure zjutraj pa do trenutka, ko napoveduje brezžični brzojav iz Pariza slugi ljubljanske realke vsakodnevni evropski poldan, ter zdrči velika rdeča krogla ob dolgi navpični igli navzdol, oznanjajoč na vse strani našemu narodu, da je zanj v kulturi rešitve dan; vendar pa so vstrajali skoraj vsi brez vsake nevolje tudi pri poldanjih izletih v razne zavode, tovarne itd.

Da se je tudi slavna deželna šolska oblast vidno zanimala za to počitniško prireditvev, pokazala je prisotnost obeh c. kr. deželnih šolskih nadzornikov na poslovilni večer 7. dne septembra, ko je bila vsa mnogoglava pedagoška družba v živahnih razgovorih, polnih isker, zrn in načrtov za prihodnje čase. Slava obema šolnikoma! Od strani drugih navzočih šolnikov na dobrem glasu se je izrekla pri tej priliki poleg drugih tudi ta-le želja: Slovensko učiteljstvo pomagaj posplošiti kulturo med preprostim narodom, da se nam nekoč ne bo godilo kakor Italijanom ali Hrvatom, ko so imeli ali še imajo na učenjaškem nebu res posamezne velike, svetle zvezde, a mnogo drugih zvezd in zvezdic, ki seštete pomenijo tudi veliko vsoto, svetlobe pa nimajo; toda kultura sama brez morale ne prihajaj med narod! Dejstvo je, da učitelj zamore ljudstvu dati kulturo, ne pa morale, ako je sam ne bi imel.

Izkazalo pa se je tekom počitniškega tečaja tudi to-le: Vsi oni malodušni Slovenci ali pa njim protivni lažiprijatelji, ki trdijo, da slovenski jezik nima dovolj izrazov za poučevanje na vseučilišču, se močno motijo. Naj bi le bili osebno navzoči pri velezanimivih in temeljitih predavanjih v dekliškem liceju, pa bi se kmalu prepričali, koliko besednega bogastva vsebuje govorica učenih Slovencev. Če slepec sodi o barvah...

Naj podam le nekoliko pregleda, zlasti za one, ki bi se bili radi udeležili tečaja, pa jim za takrat ni bilo mogoče.

Prvi teden. Začetek v ponedeljek, dne 26. avgusta zjutraj ob sedmih.

I. Dr. Jos. Tominšek: Filozofija in pedagogika. (3krat po dve uri.) Estetika, kritika, naivnost. — To so tri besede, ki pa skrivajo v sebi mnogo pedagoške tvarine. G. predavatelj je pametno poudarjal, naj se novosti ne prezirajo, toda vendarle previdno preizkušajo.

II. Prof. L. Lavtar: Matematika. (6krat po eno uro.) Logaritmi, obrestnoobrestni računi, rentni računi itd. — Zanimivo, zlasti za one, ki se logaritmov niso učili. Škoda le, da so logaritmi in naše plače v taki strašni razdalji!

III. Dr. L. Poljanec: Prirodoslovje. (6krat po eno uro.) Kako prebavljamo najvažnejša živila (s kemijskimi poizkusi). Življenje v domači mlaki (biološko predavanje s prejekcijami in slikami pod drobnogledom). O praživalih, ki povzročajo nalezljive bolezni. — Zanimivo je, koliko vidnih in nevidnih sovražnikov, ki se bojujejo med seboj, mora človek nositi v svojih organih. Ni čuda, ako človek dobi sive lase!

IV. Dr. Gv. Sajovic: Prirodopis. (6krat po eno uro.) Žival-rastlina (z demonstracijami objektov in slik). Pregled rastlinskega sistema (s poizkusi in demonstracijami slik). Na rastlinskem cvetju (z demonstracijami živih rastlin, modelov in slik). Pogled v botaniški vrt in prirodopisni oddelek deželnega muzeja. Naše kače. — Koliko lepega in zanimivega se nahaja v prirodi, česar pa dostikrat niti ne vidimo!

Drugi teden.

V. Dr. Fr. Ilešič: Slovenščina. (6krat po eno uro.) Ljudska etimologija. Tujke in izposojenke. Zgodovinski razvoj v pomenu besed. Besedne skupine. Jugoslovanski jeziki in dialekti. Rekonstrukcija starejšega jezikovnega stanja iz tedanjih oblik in glasov. — Zanimivo predavanje za vsakega Slovana. Škoda, da dr. Ilešič ni več na učiteljišču!

VI. Ravnatelj H. Schreiner: Pedagogika. (6krat po eno uro.) Značajnost in značajna vzgoja. — Zanimivo predavanje izkušenega šolnika. Treba nam je vzgajati značaje, pa tudi sami moramo biti značaji! Da' značaji! Sedanja doba jih ima mnogo!

VII. Dr. Ozvald: Psihologija izpovedi s posebnim ozirom na otroka. (6krat po eno uro.) — Zanimivo predavanje s poizkusi, kako napačno je, ako izpovedbam in pričam preveč verjamemo!

VIII. Prof. Al. Vales: Kemija in minerologija. Izbrana poglavja. (6krat po eno uro.) — Zanimivo predavanje s poizkusi, kako se vse izpreminja, spaja, združuje, preobrazuje. Zanimiva znanost, rekel bi, za nevedneža že prava čarovnija.

IX. Dr. P. Grošelj: Prirodoslovje. (6krat po eno uro.) Novi žarki in brezžični brzojav. Visoke in nizke temperature v moderni tehniki. Mole-

kulji in atomi. Naše osolnčje. Kako je zgrajeno naše vesoljstvo. — G. predavatelj nas je vodil po prostorih neizmerne vesoljstva. po Rimski cesti med razne zvezde, naše osolnčje itd. Zanimali so nas res posebno novejši, praktični izumi, Röntgov žarki in brezžični brzojav. Časih je g. predavatelj potegnil čez uro, toda vztrajali smo z veseljem.

X. Prof. Iv. Grafenauer: Slovenščina. O ustanovitvi slovenskega pripovednega slovstva. Začetki, Levstik in Glasnikovi novelisti. Poizkusi slovenskega epa. Jurčič itd. — G. predavatelj nam je opisal naše pisatelje in podajal slike njihovih slovstvenih del.

Konečno bodi izrečena vsem gg. profesorjem docentom za njihov nemali trud najiskrenejša zahvala; načelniku S. Š. M. g. Schreinerju, ki „raztresene je zdrave ude zbral,“ da se je mogel počitniški tečaj vršiti s tolikim uspehom, pa še posebne častitke!

Uvod v jožefinsko šolstvo.

Dr. Ivan L a h.

(Konec.)

Priloga 2.

Glede šolskih učnih knjig najdemo v „Sernu“ (str. 10) sledeči seznam:

5. Is kai fa enih buque se ima uzhati? No 7. a) Savol glihe tega poduzheinia, katire more prou is potrebe se dershat, imaja te uzhenike is obeneh dru'eh buque koker is teh napreipiffaneh uzhati.

6. Zamerk taisteh buque, is katereh se shularie teh triviralskul uzhit moreja

Ta ABC tabelza.

Te imenzke buquize fa mejsta, fa dushella ali kmetia inu farre paki ta ABC, inu buhstabirbuquize. Te buque tega brainia, inu fa dulhella she possfebnu k'fazhetku¹ u brainie je

Ta evangelium.

c) Samerk taisteh buqui, is katereh in po katereh se shulmaster se uzhit, inu poduzhiti ima, one sa:

Te methodenbuque inu taisteh Sern.²

¹ V Sernu tisk napaka: fazhetku, te.

² Točka 6. govori: Koku se ima poduzhiti No 3. in pravi: a) Ta shulmaster ima uffē taiftu popolnoma striti, kar je u methodenhuquah fa uzhati fapopadenu, inu niega amgrede. V tem se vidi važnost motodnih bukev oz. »Zrna« za učitelje.

Ta buhstabirska tabella.
 Višhainie k' lepupiffainiu, inu fraun napreipiffainie (Vorschriften).
 Vitshainie k' prou pif aniu.
 Buque fa raitenge.
 Te respartene, inu reflofhene evangelie.
 Ta reskladane katehismus.
 Te shulske postave.

Priloga 3.

Natančno vsebino „Zrna“ nam podaja njegovo kazalo, ki se glasi v originalu:

	Stran
Tabellarski Sapopadek tega Serna od Methodneh-Buque.	
Notervifshainie od poduzhilla zhes. ¹ (ubukvah)	2
Kai se pod poduzhillam fastopi	2
Na koga poffebnu (überhaupt) per temu napreipi.fanmu poduzhillu pride	2
Kai en uzhenik per temu friti ali fopustiti ima	2
Potreba inu noz tega postaulenia, zhes poduzhilla inu bukue fa uk	4
To gorpoštauleine skus ta zela Schulordenga	6
I. Resdleine. Od (Haupt) ali vekshih ftukou od poduzheina.	
Kai se pod skup poduzheinam fastopi	28
Koku se ima tu skupoduzheine friti	28
Noz tega Skuppoduzheina	32
2. Vekshi stok, od skupbraina	
Kai se pod skupbrainam fastopi	
Tu faderfchaine per skupbrainu	34
Zil inu konz tega skupbraina	38
Mittelne ta zil fadeti	38
Noz tega skupbraina	40
3. Vekshi stok, od buchstabou methode	
Popiffaine te buchstabou methode	40
Tu faderfhaine per buchstabou methode	42
Nuz te buchstabou methode	44
4. Vekshi stok, od Tabelle	
Kai ena Tabella je	46
Leftnufti ene dobre Tabelle	46
Suneina podoba teh Tabell	48
Sadershaine per nuzu teh Tabell	52
Noz teh Tabell	54
5. Vekshi stok; od catechifiraina	

¹ Orig. Einleitung von der Lehrart überhaupt.

	Stran
Kai se catechifiraine imenuje	56
Tu pravu faderfhaine per catechifirainu	58
Noz tega catechifiraina	68

II. Resdleine, od tega, kar se u Trivialshulah uzhi.

1. Vekshi stok od tega, kar Schulmashtira u poduzheinu u Religionu amgre	70
Ta Schulmashter ima fadofti Sposnaina od Religiona imeti	70
Ima te Snaidke tega poduzhilla nuzat	70
Ima frauen uftati med catechifationem tiga duhouniga	72
Ima ta Evangelium napreiufeti	74
Ima po catechifationo spet to catechifirat (wiederholen)	74
2. Vekshi stok, od spofnaina teh buchstabou Napreiopominvaine	76
Sadershaine per sposnainu teh buchstabou	78
Od buchftabirskih tabelz	84
Od spetbraina teh buchstabou (wiederholen)	84
Od spremneina teh buchstabou	84
Od prauga vonisrezheina teh buchstabou	86
3. Vekshi stok od Buchftabiraina Vifha inu noz te buchftabirske table	86
Nuzaine te buchftabirske table	88
Spouneine od odlozheina teh buchftat ou	90
Od nuzaine teh imenskeh ali buchftabirbukouz	94
Od tabell zhes sposnaine teh buchstabou inu tega buchftabiraina	98
4. Vekshi stuk, od braina po samem Kai je braine po samem	102
Saderfhaine per brainu po samem	102
Od braina tega piffanga inu latinskiga	104
Noz tega braina po samem	106
5. Vekshi stok, od pifsaina Naprei perpraulaine k' piffajinu	106
Sadershaine per poduzheinu u pifsainu	108
Diaine tega uzhenika per fazhetku te ure fa pifsati	116
Od popraulaina teh falloriou u bukuah tega pifsaina	118
Kai je merkat favol napreipifsaina	124
Samerkuaine favol buqui tega pifsaina	128
6. Vekshi stuk, od prou pifsaina Kdu se ima proupifsaine uzhiti	130
Koku se imaja shularie u proupifsainu skushat	132
Perdauk od diktando pifsaina	

	Stran
Ta uzhenik more diktirat znati	138
Ta uzhenik more vedet, na kai on te shularie vaditi ima	140
7. Vekshi stok, od raitajna	
Koku se u rajtengah poduzhi	142
Kai favol exempelnou	146
Kai je strit per von sdelainu teh exempelnou	148
Kai per popraulainu teh exempelnou	150
Poffebnu vifhaine	152
8. Vekshi stok. Koku shularie bres buqui se kei uzhiti famoreja	
Skus buhstabou method inu tabellarsku napifsaine	158
Skus vezhkrat naprei povedaine ali napi'saine	160
Skus posojeine teh buqui	162
Skus katehisiraine, koker je naprei pifsanu	162
III Resdleine. Od tega kar en shulmashter, ali uzhenik pred ozhmi imeti ima, inu po kom se ima vifhat.	
1. Vekshi stok, od imenitnost tega shulskiga stanu	166
2. Vekshi stok, od teh dobreh leftnufti inu zhednoste enga shulmafhtra	
Ta brumnost	170
Lubefen	172
Frishnost	} 174
Poterpefhlivost	
Sadostimetie	
Pridnost	176
3. Vekshi stok, od brumnosti enga uzhenika Perlofhnosti, per katereh on fuoja modruft pokafat famore	178
4. Vekshi stok, instruzion za uzhenike na kmeteh	196
5. Vekshi stok, resdleine teh uzhillu fa trivialshule	208
6. Vekshi stok, shulske postave za otroke na kmeteh	218
7. Vekshi stok, od shulskiga strahu, inu noterderfheina	244
Perverfhek.	
I. Tabelle.	
Od fposnaina teh buhftabou	254
Od buhftabiraina	260
Od braina	264
II. Resdleina teh ur fa uzheine ene kmetufhke shule na dan tega spregledvaina te shule	
	270
III. Opominvaine favol te defsete strani tega ferna.	
IV. Formular k tabell te pridnoste.	
V. — — Sa ekstrakt.	

Navedena mesta nam dovolj pričajo o jezikovni vrednosti te knjige. Prevajatelj je zvest učenec M. Pohlina. Besede dela po svoji volji, v oblikah je nedosleden (prim. gen.: buquou, buqui, bukue, od buque), šumevce piše različno (sh, sch, fh, fch, s) nemške besede rabi svojevoljno (noz, nuz, stok, schulmafter, faller itd.) Mnoge besede, ki jih nahajamo v „Zrnu“ so se iz šole zanesle med narod in so ostale do današnjega dne, ko jih šola iztreblja (šumašter-učitelj, nekje tudi še v pomenu organist) puštaborat, pustab, grifel, platetaf itd.) V mnogih slučajih je „Sern“ nerazumljiv in ni mogel ugodno vplivati na one kandidate učiteljstva, ki so prišli iz prostega naroda. Treba pa je pomisliti na težave, s katerimi se je boril v tistih časih prevajalec državne pedagoške knjige.

Književno poročilo.

O c e n e.

Dr. K. Oswald: Srednješolska vzgoja. — Prosvetne knjižice 63. (VII. 3.) 70. Gorica 1912. Cena K 1'60.

Sam vem, da nisem poklican v to, da pišem oceno knjige. Morebiti že zaradi naslova samega; a skušal se bom izogniti poglavjem, kjer se mi lahko ozkosrčno reče: „Ljudskošolski molči o srednješolskem!“ in povedal bom rajše, zakaj to pišem. Knjiga mi ugaja; ugaja tako v mojo notranjost, da je nastala v nji potreba, da se izgovori. Zato naj pove, kaj ti kako je bilo v meni, ko sem sedel s knjigo v roki, čutil poleg bolešč, hodil zraven pot samote v volji in moči. pa se je zasvetil spredaj pogum z upanjem in hrepenjem domovine in človeštva...

Mladina je, kateri in o kateri govori pisatelj — tudi iz svoje lastne mladosti; iz tiste, ko se je vdignila v nji „gospodovalna oblast glasu, ki je takrat veleval na pot.“ Ej, kako jo poznamo to pot in kdo je čuteč in misleč, ki je ni hodil? Da ni vodila vsakogar tja kakor pisatelja, na pot samote z njenim premišljevanjem in čutenjem — je bila tudi velika krivda „vzgoje“, ki ni dala v življenje s seboj niti navodila, volje in moči za nadaljno samovzgojo; krivda „vzgoje“, ki ni zahtevala pri posamezniku, da moli svoj konfiteor in krene na pot, ki ga je vredna in ki je je potreben. Oswald ga je molil in stopil na pot samote, katere opis tvori II. del knjige. — „Opis“ sem dejal in nisem se zmotil, četudi to ni opis, ki bi ga rodila misel s fantazijo, ker misel sama je, ki je spremljala čutečega misleca, močnega v njegovi volji na poti, oni pri nas „neprijazni, v meglo in noč.“ In če rečem „pri nas“, je to v človeštvu. Na ti poti se je oziral Oswald po vrednostih, na nji je iskal „osebe in osebnosti“, po nji je našel cilj: „Iz učenčeve osebe ustvariti osebnost“, dati življenju „cele“ ljudi, ki so za visoko šolo življenja pripravljene z vsemi najplemitejšimi močmi svoje osebe.“ In pot k temu smotru? Ne samo pro domo za srednjo

šolo je izgovoril — vsaj jaz sem čutil splošnost v zahtevi: Volja in po nji ter njo z moč! Pred vsem pa volja — „Vzgoja volje, sistemna vzgoja volje!“ To je tudi Ozwaldov credo. — Ko je stopil „na neprijazno pot, v meglo in noč,“ ga ni poznal, ga ni molil... A hodil je „pot do kraljestva višjih vrednosti“, ki „drži izključno le skozi samoto.“ Zato pa hoče vzgojitelj v njem, ki je spoznal in hoče dobro svojemu gojencu, tistemu, ki naj postane „nadpovprečen“. Dobro mu hoče, četudi je trd, neizprosno: „...te poti ne umemo na noben način prihraniti tistemu, ki naj vzljubi ta ali drugi nadvsakdanji cilj.“ Pa „te poti ne smemo mlademu človeku le godrnjavo oddaleč pokazati, temveč ga bo treba na njej spremiti primeren košček.“ — Pot svoje hoje v dežele „Samote“ je po navodilih očrtal na str. 15.—90., posebno od 44., tu namreč govori o psihologiji in momentih volje, hotenja in dejanja, — tisti „primeren košček“ pa je ob kratkem v načrtu od str. 91.—120. Ta „košček!“ Po Tolstojevem: „Ne prizadevajmo si, mladega duha siloma oblikovati, marveč skušajmo ga razvijati v tej smeri, ki nam jo sam kaže!“ stopa v Ozwaldu pod učiteljem vzgojitelj z gorkim prepričanjem, „da je vse postranska stvar in brez vrednosti, če ni ljubezni v srcu.“ — In tem sem se moral izpovedati po potrebi svoje notranjosti...

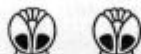
Sodba o psihološki strani ne pristoji meni, pač pa si dovoljujem nasvet k tji sodbi: Nikarte ne sodite Ozwalda po kopitu „formalne psihologije“. Škoda bi bilo za misli, škoda za priznanja vredno prepričanje, škoda vzeti srcu čustvo, ki misli treznim razumom, škoda striči odkrite, resnične besede.

Tudi sodbo o jeziku naj izrekajo drugi. Ozwald ima posebno na nekaterih mestih poseben, lasten jczik, ki pa je gladek in nima iskanih Izrazov. Dolgih perijod naj bi se sicer poljudna knjiga iz „Prosvetne knjižnice“ ogibala, pa ne motijo, ker niso neumljive kakor se najde to včasih pri tujih „poljudnih“ delih.

Posebno pa odlikuje knjigo mnogobrojno in skrbno izbrano nava-
janje mest iz domače leposlovne literature, kar napravi tudi strogo
zoanstveno knjigo prijetno za čitanje. In tudi v tem je prednost dela
pred tujimi take vrste.
Pav. Flerè.

Pridelovanje in razpečavanje namiznega grozdja ter vzgoja trt na špalirju. To je naslov 12. zvezka „Kmetijske knjižnice“, ki jo izdaja c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani. Knjižico je z znano natančnostjo in zelo pregledno spisal g. Bohuslav Skalický. c. kr. vinarški nadzornik za kranjsko, ter jo opremil z 36 podobami, tako da knjižica ne opisuje le vzgoje trt ter pridelovanja in razpečavanja grozdja, ampak vse to tudi nazorno kaže v podobah. Čudno je, da se v naših vinorodnih krajih, ki se že izdavna pečajo z vinstvom, še zmerom tako pomanjkljivo ravna s trtnimi špalirji, za pridelovanje namiznega grozdja se pa vinogradniki tako malo zanimajo, da ga v veliki meri k nam uvažajo iz drugih dežel, celo v vinorodne kraje same. Kako se vse to umno uravna, je gospod Skalický natančno opisal v svoji knjižici. Opisal je posamezne trtne vrste, pripravne za pridelovanje namiznega grozdja in za vzgojo na špalirju; potom ameriške podlage, ki so pripravne za te vrste; kako se pripravi svet za saditev; kako se trte sade, goje, oskrbujejo in gnoje; kako se varujejo školjivcev in bolezní! kako se grozdje

trga, razpošilja in spravlja: in končno, kako se grozdje tudi rabi za zdravilo. Če je knjižica koristna že vinogradnikom, koliko bolj koristna in potrebna je onim ljubitejem grozdja, ki si iz veselja goje po nekaj trt na prikladnih, solnčnih krajih. Marsikdo si zasadi ali bi rad zasadil nekaj trt, pa ne ve, kako naj z njimi ravna. Iz te zadrege ga reši knjižica Skalickega, ki mu za vsa opravila nudi potrebnih navodil. — Navzlic temu, da knjižica obsega 64 strani in ima 41 podob, stane vendarle samo 50 h, da jo pač vsak vinogradnik ali ljubitelj vinske trte lahko kupi. Denar je treba naprej poslati, ker se knjižica na upanje ne daje, po povzetju pa preveč stane. Naroča se pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Landschule; št. 7. do 9.

„Aus der Praxis der Arbeitsschule“ je naslov obširnejšemu delu, ki ga je izdal dr. A. Pabst v zvezi z večimi zastopniki delovne šole letos in „L. S.“ si je prisvojila hvaležno nalogo, da ponatiskuje posamezne odstavke iz tega dela. V št. 6. do 8. je ponatisek odstavka „Biologie“ Maksa Kästnerja. Ker bomo imeli še letos priliko, obširnejše pogovoriti celo delo, se ne spuščamo tu v pogovor tudi tega oddelka ne, pritrđimo pa radi upanju, ki so ga imeli izdajatelji, da bo namreč kmalu priznано na polju delovnega pouka, ker zlasti praktičnih navodil je treba, in to v malem nam pravi, da je to tako v velikem. — Še drugo v teh številkah je sledeče:

7. št. *Ein Preisausschreiben* je misel, ki bi ne bila slaba za našo S. Š. M., namreč: razpisi nagrad za najboljše delo. Osem nagrad je razpisanih za kratke sestavke, naslovi se tičejo vseh modernih šolskih vprašanj. — V ti številki začenja Engelbert Rosenmayer svoj spis „Die Freiarmübungen im Dienste des Schreibunterrichtes“ ter ga nadaljuje do št. 9. Kolikor morem spoznati obravnavo meni neznanega polja, bi si dovolil tukaj naprositi strokovnjaka, da izgovori o tem besedico; zdi se mi, da je vredno. — Aktualno za Nemce, za nas še žalibog ne, le navodilce „Der Lehrer als Vorleser“, ki pripoveduje: kje in kaj.

8. št. Poleg že omenjenega je tukaj pod zaglavjem „Qualitätsleistung und Massenverwertung“, očrtal dr. E. Weber problem, kaj se plača pri učitelju in kako se plača. Mož ima prav; ne učitelja-vzgojitelja se plačuje, ampak učitelja-pisarja; kaj pa se pravi to, plačati učitelja po njegovih pedagoških zmožnostih, pa je gotovo problem, ki še ima več težkoč, kot jih omenja pisatelj. — Ueber die Ursachen der Landflucht je objektivno pisana socijalno-politična črtica.

9. št. *Deutsche Lehrerversammlung zu Berlin* je poročilo, ki nam pripoveduje, da tudi v obljubljeni deželi Vsenemčije ni vse tako zlato, kakor se sveti. Tudi tam se bije boj za preosnove pri učiteljskih pravicah, za plače — vsa tista mizerija kakor jo poznamo doma. Glavni tema je bil: Die Arbeitsschule s štirimi tezami, ki jih priobčujemo na drugem mestu. — Unser Gehörssinn je učni nastop iz 3. zvezka „Präparationen für den Unterricht in der Naturgeschichte“ iz zbirke „Bücherschatz des Lehrers“, ki smo ga že enkrat priporočali v Popotniku slovenskemu učiteljstvu.

Pav. Flerč.

Roland 7. do 9. šte.

7. šte. „Suffragette und Lehrer“ in „Wir fordern unser Recht!“ sta politična klica po delu za pridobitev pravic učiteljstvu. — V tistem tonu, ki hoče dati vzgoji tako lepe prostosti, ki pa je tako težka in ogovornosti polna, je napisana črtica „Von den geheimen Miterziehern“; pač res: „Ko bi vendarle imeli tisto priročnost, da bi nastopili pri otroku v vsakem kritičnem trenutku z gotovostjo! Koliko bolj nedolžna, naravnejša in razumnejša bi rastle mladina in bi se navadila pojmovati tudi težje reči.“ — Fr. Gansberg je napisal pod naslovom „Konkreta und Abstrakta“ pripovedovanje iz nemškega jezikovnega pouka. — Zum Vorlesen o asfaltu ima tu svoj konec, Fr. Jode pa nadaljuje svoje „Bei der Arbeit“ in sicer je našla tukaj svoje mesto kritična skica iz pevskega pouka mesto pod naslovom „Trauer über Trauer! — „Die Leiden eines Vaters“ je prevod iz italijansčine in kakršen je tu pa v 8./9. šte. bi ne imel jaz nič proti temu, če bi brali to vzgojno črtico tudi Slovenci. — Samolastno poročilo o berlinski skupščini nem. učit. zaključuje šte. — 8./9. zv. je zelo obširen in zelo napolnjen, da ga ne boš prečital s pridom kar tako, ne da ga odložiš. Ne bom jih omenjal člankov, ki govorijo prav nestrpljivo o nadzornikih, o šolskih upravah, o filistrstvu, streberstvu in drugih takih rečeh, ki so nam vse znane in nas vse bole... „Die höhere Bildung“ A. Gerlacha je študija, ki prihaja do zaključka, da za nas ni treba „višje izobrazbe“, pač pa poglobitve, poglobitve... „Die Eltern als Vorbild“ je spet iz Scharrelmannove pedagoške torbe, iz tiste, ki ima v sebi vse le človeško. — „Die Eisenbahn“ sta dve šolski lekciji iz prej in od danes. — Tako rad bi bil enkrat obširen pri odstavku „Bei der Arbeit!“ Čujte, koliko jih je: „Was da kreucht und fleugt“, „Vor der Eisbude“, „Sonneküken“, „Was die Staatliche Kunstgewerbeschule Hamburgs unter Knabenhandarbeiten versteht!“ — pa ne smem biti! Poročevalčeva pravica to ni — le eno prošnjo bi ponovil: Ni Popotnik takih člankov vreden? Pa da bi pri nas učitelji toliko ne znali? — O koncu „Die Leiden eines Vaters“ sem že govoril zgoraj, naprej pa omenim še „Leilo“ — tisto Leilo, ki je bila še pred četrletom tako lepa, tako polna značaja, danes pa ji je ostal le značaj, lepoto je požrl rak... pa tako naprej in naprej, ker še vedno ni pup, ki so dovolj trdne, in tudi najdražje in najpopolnejše ogroda veliko prezgodaj znani zob časa... Tako je, in taka je ta povest. — Pa čitate Rolanda naprej, obširni Umschau, oni novi pathogenski bakterij, o šolskem svetniku, ki je prijazen reformi, o blaženi zvezi cerkve s šolo, pa zgodbico o sv. Birokracijo, in obkroža vas vsepovsod oni iz domačije znani duh po plesnobi, da vas včasih sili h kašlju, ko pa ste se odkašljali, se smejete, ker ni vsaka resnica ironija, pač pa prav gotovo obratno. —

Pav. Flerè.

„Pedagogické Rozhledy“. V št. 8. in sledečih je v tem najboljšem češkem pedagoškem zborniku priobčil M. Hajný zanimiv članek: „Slovensko narodno šolstvo na Kranjskem.“

„Omladina“ št. 5/6 obravnava v članku „Za šolstvo in splošno naobrazbo“, kako skrbijo mesta z lastnim statutom (Trst, Gradec, Ljubljana, Gorica, Maribor, Celovec, Celje, Ptuj) za šolstvo. Na najzadnjem mestu je Ljubljana, največ izda za šolstvo Ptuj. Saj je prišlo v preteklem desetletju izmed vseh izdatkov na enega prebivalca povprečno letnih v Ljubljani K 482, v Mariboru K 489, v Gorici K 670, v Celovcu K 719, v Gradcu K 824, v Celju K 967, v Trstu K 1183 in v Ptuj K 2802. — V tej številki je med drugimi tudi zanimiv članek o Südmarkinih ljudskih knjižnicah.

„Školski Glasnik“ 1912, št. 5—11. (Konec.)

Nov metod čitanja i pisanja, iz ruščine prestavil Popović. To novo metodo je izumil italijanski pedagog Marij Montessori, upravitelj šol za otročičke „case dei bam-

bini". Nova metoda obstoji v tem, da otrok črke ne le vidi, ampak tudi otiplje. Gledanje je priprava za čitanje, tipanje pa za pisanje. V to svrhu služijo sledeča učila: 1. Majhni kartoni, na katerih so prilepljene črke, izrezane iz rudeče lepenke; te črke otipajo otroci v smeri, kakor se črke pišejo. 2. Škatlje s premičnimi črkami. Na dnu vsake škatlje je prilepljena črka in več enakih črk je premičnih v škatljici. S temi premičnimi črkami sestavlja otrok besede, Kot pripravna vaja za pisanje se priporočajo razne geometrične oblike: pravokotnik, kvadrat, trikotnik, krog, elipsa iz lepenke, katere otrok položi na tablico in ob robu črta dotično obliko. Montessori trdi, da je njegova metoda čitanja in pisanja primerna celo za 4 letne otroke, ker se vrši kakor igra in se k pisanju črk preide šele, ko otrok sam od sebe začne pisati.

Gabr. Compeiré, *Analiza i objašnjenje fenomena pamćenja, Zakon asocijacije ideja ter Mašta* (domišljija) so nadaljna poglavja iz psihologije tega francoskega učenjaka, katerega predstavlja na srbsko Vasa Stajić.

Dr. Weszely, *Pojem socijalne pedagogije*, iz madjarščine prestavil M. Stajić. Pojem socijalne pedagogike ima več pomenov, ki imajo vsi svoj izvor v razvoju socialističnega mišljenja in njegovemu vplivu na pedagogiko. V enem pomenu je socijalna pedagogika ona, ki vzgaja človeka kot družabno bitje; v drugem pomenu obsega ona vse družabne ustanove za širjenje kulture, kakor otroška zavetišča, počitniške naselbine, delavske čitalnice, ljudsko vseučilišče itd. Nadalje se razume pod socijalno pedagogiko tudi pedagogika na podlagi socijologije in končno vzgojni program socijalizma, kakor brezplačnost pouka in preskrba učencev z vsem potrebnim. Pravzaprav pa je vsa pedagogika socijalna, ker mora poleg vseh drugih vplivov upoštevati tudi družabne odnošaje in nove uspehe socijologije.

Jean Jacques Rousseau, uvodnik 11. štev. je kratek življenjepis in ocena njegovih pedagoških in didaktičnih načel.

Steva Ličinić. *Produžne šole*. Z 12. in 13. letom se otrok izpusti iz šole in prepusti samemu sebi. Pri Srbih so sicer ponavljalne šole, ki pa se ne obiskujejo in torej tudi nimajo uspeha. Trgovski in obrtni vajenci po mestih imajo svoje šole, manjkajo pa nadaljevalne šole za kmetijske otroke. Zato naj bi se ustanovila pri vsaki ljudski šoli posebna nadaljevalna šola za šoli odraslo mladino s kmetско, gospodarsko in gospodinsko smerjo. Obisk te nadaljevalne šole bi moral biti obligaten za vse otroke, ki ne obiskujejo strokovnih nadaljevalnih šol, učiteljem bi se morala odrediti posebna nagrada za pouk na tej šoli. To je uvaževanja vreden predlog, o katerem se je tudi pri nas že veliko razpravljalo. Najvažnejša doba, ko iz otrok postajajo mladeniči in mladenke, iz teh pa možje in žene, se popolnoma zanemarja, za to tudi ni pravega napredka v narodu.

F. V.

Pedagoški paberki.

Zveza učiteljstva v Nemčiji je sprejela na svoji letošnji skupščini v Berlinu po dr. E. Weberjevem referatu o delovni šoli sledeče teze:

1. Nemška učiteljska skupščina je proti „delovni šoli“, ki zahteva manualno delo največ zaradi ročnosti in z ozirom na poznejši poklic, in zato proti uvedanju rokotvornega pouka kot brezpomemben predmet.

2. Izreka pa se za „delovno šolo“, ki stremi po tem, da postavi delo v službo duševne izobrazbe, da ustvari zaželjeno spravo pri gojenju duševnih sil in čutil in hoče biti pravičnejša kot doslej notranjemu doživetju, veselju do telesnega oblikovanja, otroškemu samodelovanju in posebnosti.

3. V tem načinu vidimo tudi v rokotvornosti sredstvo, ki vodi k onemu smotru. Povdarjamo pa, da se uporabi manualno delo — tudi kot metodični princip — le v posameznih strokah in ne gotovih razvojnih stopnjah.

4. Odločno se zavzema nemška učiteljska skupščina zato, da postanejo reformske ideje, združene v pojmu „delovna šola“ le tedaj lahko reformska dejanja, če se dovoli učitelju večjo prostost pri odmerjenju, izberí, razdelitvi in obravnavanju učne snovi. Zato se zahteva odstranitev birokratičnega nadzorovalnega sistema, ki ovira vsako individualno pedagoško delovanje.

Po L. S. —è.

—1. **Dete in okolica.** Znani pedagog prof. E. Neumann opozarja v „Zeitschrift für Pädag. Psychologie und exper. Pädagogik“ na veliki vpliv, ki ga ima na vzgojo otrok društvo, starši, bratje, ulica itd. Proti tem vplivom je učitelj skoro brez vse moči. Za primerno vzgojo bi trebalo torej najpreje asanirati društvo, v katerem otrok raste, ali pa otroka odtegniti društvu.

—1. **Snov računskih nalog** je po mnenju nekega nemškega učitelja preveč abstraktna. Naloge so po vsebini preveč različne. Otrok nima zanimanja za računsko gradivo. Jezik je preveč zbit, in učenec vsled tega ne razume vsebine. Vse naloge bi morale odgovarjati učenčevemu izkustvu. Torej bi se moralo gradivo jemati posebno iz učnih snovi. Zato pa si mora vsak učitelj sestaviti svojo zbirko nalog, v kateri se ozira posebno na krajevne razmere toda brez opreznosti! Lahko bi se odkrivale domače in trgovinske razmere staršev, kar bi ne bilo dobro.

—1. **Razredni večeri.** Namesto roditeljskih večerov si želi W. Klatsch v Sächs. Schulz. razredne večere. Enkrat, dvakrat na leto. Otroci in starši se zberejo popoldne v razredu. Učitelj pozdravi starše in potem predava otrokom kahor navadno. Po predavanju se odstranijo otroci, nato se razgovarja učitelj s starši o pouku. Potem se pogovori še kakšna šolska zadeva, n. pr. šolske zamude ali kaj takega. Učitelj prosi starše, naj izrazijo svoje želje. Pisatelj si obeta od takih sestankov tesno zvezo doma in šole in razumevanje učiteljskega dela. Nam se pa zdi, da se to laglje opravi na roditeljskih sestankih, kjer stopijo vsi starši v dotiko z vsemi učitelji šole.

—1 **Nove začetnice.** Kmalu izidejo novi spisi za prvi pouk čitanja. Kar dve novi začetnici se nam pripravljata. Treba se bode odločiti za eno teh knjig: ali volimo novo ali ostanemo pri stari. Slovenska kritika se ravna po vrhovnem načelu: klerikalec hvali samo to, kar je napisal klerikalec, liberalec pa ravno tako nerad hvali delo politiškega nasprotnika. Na tuje mnenje se torej ne bode moogli zanašati, najbolje bode, ako si ustvari mnenje vsak za sebe. Da pa bode vsak za sodbo primerno pripravljen, priporočamo mu knjigo: W. Kienscherf. „Fibel - Fragen“ — bei H. Helmke, Hildesheim 1910, ki ga pouči o vseh zadevah začetnice in mu osigura samostojno sodbo o prvih učbenikih čitanja.

—1. **Gledališče z lutkami.** Na Češkem se je ustanovila „Zveza prijateljev gledališča z lutkami“ (pupami, punčkami), ki izdaja revijo „Češky Loutkar“ in zbirko vzornih iger za ta gledališča, s čimer se je storil velik korak za ohranitev važnega dela ljudske dramatike. Posebno čilo deluje v tem društvu prof. dr. Vesely, ki je izdal tudi studijo „O nastanku in razvoju gledališča z lutkami.“ To gledališče ima v češkem narodnem življenju velik pomen, deluje kot važen vzgojni faktor in zato je tudi povsem prav, če se zanimajo za ta „podvzetja“ češki inteligenti da eliminirajo iz njega vse, kar bi utegnilo škodovati ali ljudsko moralo zastrupiti in skušajo izrabljati to sredstvo za zabavo naroda v plemenite svrhe.

—1. **Kedaj se učiti, zvečer ali zjutraj?** W. A. Lay (Karlsruhe) je delal poskuse z učenci proučavajoč spomin učenju zjutraj ali zvečer. Dal je učencem od 12—19 let se učiti na pamet vrsto zlogov in besed in je spoznal, da so večerno učivo učenci bolj pomnili nego jutranje. Vsak psihiški pojav je odvisen ne samo od predhodnega in sodobnega, ampak tudi od nasledujočega psihiškega ali fiziškega procesa. Lahko ga oslabijo množina in raznovrstnost doživljajev in močnejši pojmi. Ponoči, oziroma med spanjem so vnanji dogodki popolnoma izločeni, možgani se osvežijo in zato se ohrani ve-

černo učivo v spominu. Če Layovi daljnji poskusi popolnoma potrdijo dosedanje rezultate poučavanja, potem ne more več obveljati nazor, naj vse težje učivo pride na vrsto v prvih urah predpoldnem.

—l. **Kinematograf** kot učno sredstvo. Prva nemška šola, ki je uvela kinematograf kot učno sredstvo, je ljudska šola v Zella Sankt Blasii na Turinskem. Z velikimi troški so nabavili tu kinematografske aparate za pouk v zemljepis in prirodopisu.

Šolske in učiteljske vesti.

Definitivnost c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov v Avstriji je menda odložena za dalj časa. Priča vsaka številka časopisa „glasila državne zveze c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov v Avstriji.“ Vzrok: suša v državnih blagajnah. —a.

Možiti se smejo učiteljice, ki službujejo na Dunaju, ostale učiteljice na Nižjem Avstrijskem morajo ostati še nadalje samice. Tako je namreč sklenil v zadnjem zasedanju deželni zbor Nižjeavstrijski. Pomagaj, kar pomagati more. —a.

„**Dom zdrowia nauczycielstwa polskiego.**“ Dne 27. septembra l. l. se je vršil občni zbor učiteljskega društva Poljskega, ki vzdržuje „zdraviliški dom za bolno učitelstvo Poljske“. Iz obširnega poročila posnemamo, da se je l. 1909/10 zglasile 94 bolnikov, vsprejetih 48, a l. 1910/11 je bilo priglasišenih 132, sprejetih 63, ozdravilo je 42 učnih moči. Ta „zdraviliški dom“ vzdržuje Polsko učiteljstvo v znanem zdravilišču Zakopane v visokih Tatrah. Dohodkov je bilo v pretečenem letu K 26.946'61, stroškov K 25.936, prebitka K 1000. Proračun za bodoče leto izkazuje 1600 K primanjkljaja. Društveni predsednik je dr. Brzezinskie. —ga.

Abecednikov in sicer različnih je sedaj v rabi na Nemškem nekaj nad 200. —a.

—l. **Bavarski „Lehrerverein“** združuje 20 000 učiteljev. Dne 6. julija se je vršil shod tega društva, katerega se je udeležilo čez 4000 učiteljev. Zahtevali so upravo gmotnih razmer. Predvsem se odlikuje društvo po svojih samopomožnih zavodih: 1. Vzdržuje zavod za učiteljske sirote, ki ima imetja 1,560.000 M. Do l. 1910. je izplačal 2,160 000 M. 2. vzdržuje od l. 1909. Wilhelmsstiftung za podpiranje sirot v 19. in 20 letu z imetjem 150.000 M. L 1910. je izplačal ta zavod 372 sirotam 23.000 M. 3. Splošni podporni fond iz leta 1896. šteje 655.000 M imetja. V 15 letih je izplačal 351.000 M. podpore. 4. Schubertstiftung ima 100.000 M. 5. V Berchtesgadenu ima društvo kopaljšče. —

—l. **Odrpava drugega** izpita. V Hamburgu so odpravili drugi izpit za učiteljice. Če je učiteljica služila uspešno tri leta, dobi izpričevalo za stalno nameščenje.

—l. **Posebne zvezke** za spisne vaje so odpravili v Monakovem. V Badenu so že leta 1906, odpravili takozvan „reinheft“.

Šolstvo na slovanskem jugu.

—l. **Srbske šole v Makedoniji**, ki jih je turska vlada v dobi preganjanja Srbov zaprla, so letos zopet odprte. Je jih čez 300. Vladaa je naredila, da se ne sme zapreti nobena šola brez dovoljevoja carigrajske vlade.

—a. **Slovaško šolstvo na Ogrskem**. Po statistiki iz leta 1905/6 je na Ogrskem 243.107 slovaških otrok, ki so obvezni za obisk šole. Od teh jih hodi 80.360 v čisto madjarske šole, v katerih se ne sliši slovaška beseda; 80.929 otrok obiskuje madjarske šole, v katerih je slovaški jezik pomožni jezik; 66.506 otrok obiskuje dvojezične šole, v katerih se govori oba jezika. Le 18.312 otrok ali 7¹/₂% uživa pouk v svojem materinem jeziku. A tudi pri teh je po novem zakonu madjarščina glavni predmet, kateremu se mora posvetiti največ tedenskih ur, *
Šk. Gl. 4.

Ruščina v srbskih šolah. Z začetkom prihodnjega šolskega leta bodo uvedli na gimnazijah na Srbskem v 7 in 8. razredu pouk rutčine in sicer po tri ure na teden kakor obližaten predmet.

—**I. Bulgarske šole na Turškem.** V Macedoniji; v carigradskem in drinopoljskem vilajetu, so nastali po osvoboditvi Bulgarske za bulgarsko šolstvo težki časi. Turki so jih oškodovali, kjer so jih le mogli, potem pa zapirali. Da bi jih vzdrževala turška vlada, na to ni bilo niti misliti. Sedaj postopajo Turki zopet tolerantno z bulgarskimi šolami, toda Bulgari si morajo plačati šole sami. Z dovoljenjem bulgarskega eksarha v Carigradu pobirajo občine posebne prispevke za šole. Prispevajo tudi fondi, ki so jih utemeljili bogati Bulgari. Nekatere ljudske šole so razširjene v progimnazije (meščanske šole), kakor na Bulgarskem. L. 1909 je na Turškem obiskovalo okoli 64 000 otrok bulgarske šole. Iz tega razvoja bulgarskega šolstva odseva bodočnost bulgarskega naroda na Balkanu. Posebno vzbuja nade 70 progimnazij, ki služijo vzgoji srednjega stanu, obrtnikov, trgovcev in poljedeljev.

—**a. Srbski učiteljski konvikt v Novem Sadu** (ob Donavi na južnem Ogrskem) je dovršil 22. leto svojega obstanka. Gojencev je bilo 79 dečkov in 33 deklic, med letom so izstopili 4 dečki in 1 deklica ter vstopila 1 deklica. Od gojencev je bilo 35 učiteljskih in 77 drugih otrok. Dohodkov je bilo K 570:30. Konviktno čisto premoženje znaša K 174.548:03. „Šk. Gl.“

—**I. Narodno šolstvo v Bulgariji.** Bulgarski državni proračun vsebuje za šolstvo 24,916.000 levov. Ljudskih šol je sedaj na Bulgarskem 4660, v katerih deluje 9398 učnih moči. 3320 šol s 7677 učitelji vzdržujejo država in občine; vse druge vzdržujejo verske družbe. Bulgarsko - pravoslavne družbe imajo 80 šol, katoliške 4, protestantje 6, mohamedanci 24. Država vzdržuje 1121 mohamedanskih, 23 tatarskih, 1 cigansko, 2 grški, 12 armenskih, 22 židovskih, 2 rumunski, 2 nemški, 5 francoskih šol. Po mestih je 414 šol, vse druge so selske. Vrteev je 55; 30 jih vzdržuje država, 25 je privatnih. Šolo je pohajalo 430.111 učencev, 262.394 dečkov in 167.717 deklic. — Bulgarsko šolstvo še ni cvetoče, vendar se mora priznati, da je šolstvo v Bulgariji mnogo lepše razvito nego v ostalih balkanskih državah. Tudi ni dvoma, da presega bulgarsko šolstvo ne samo ono v Bosni, ampak tudi ono v južnih deželah Avstrije in Galicije. Narodu, ki tako skrbi za svojo naobrazbo, se ima prorokovati lepa bodočnost, in nič ne pomaga škodoželjnim sosedom, če psujejo nanj: v delu leži spas.

Inostransko šolstvo.

—**I. Hranjenje revnih otrok v Novem Jorku.** Po prizadevanju gospodične Kittredge dobivajo otroci v novojorških šolah topel zajutrek. Otroci plačajo večinoma 3 cente. Zajutrek obstoji iz juhe ali makaronov, kakao, redkeje dobivajo otroci meso. Vedno se ozirajo tudi na narodnost otrok. Šola prispeva za vsako dete 1—1½ c.

—**I. Vzgoja otrok na Kitajskem** napreduje v zadnjem času znatno. Ni dolgo tega, kar se je vršil tamkaj šolski kongres. Ob tej priložnosti se je sklenilo, da morajo hoditi otroci obeh spolov v šolo od 6—14. leta. Posebno skrbno naj se goji telovadba v svrhu telesne vzgoje.

—**I. Plača učiteljev v Novem Jorku** je iznašala doslej za moškega 900 dolarjev, za učiteljice 650 d. Po izjednačbi plače dobijo vsi 720 dol. Že sedaj je bilo malo učiteljev; bati se je, da bodo z novim redom popolnoma izginili iz tega velemesta. Sploh pa iznaša število učiteljev v nekaterih severoameriških državah 90—96% vseh učnih sil.

—**I. Vrt za otroke.** V parku St. Jameson v Novem Jorku so razdelili velike lehe v parcele, ki so jih izročili šolskim otrokom, da jih obdelajo. Tisoči otrok se uči tu vrtnarstva, gojenja, cvetlic sočivja. Prosto gibanje v naravi in kretanju pri delu izvrstno vplivata na zdravje otrok, razentega se vzbuja v otrokih ljubav do narave.

—1. **Skrb za pohabljene otroke** v Zedinjenih državah ni ravno posebno razvit. V vseh zavodih skupaj je samo 1800 mest — premalo za državo s tako površino in takšnim številom prebivalcev. Ti zavodi so deloma samo pribežališča, kjer se nuja pohabljenim samo nega, deloma so to šole za pohabljene, v katerih se poučuje po posebnem učnem načrtu. Razen tega so pa še takšni zavodi, v katerih se otroci uče poleg šolskih predmetov tudi rokodelstva.

—1. **Šolski zdravniki v Moskvi.** V Moskvi je 18 šolskih zdravnikov, katerim je poverjeno nadzorstvo v 320 ljudskih šolah s 54.000 učenci. Vsak zdravnik torej nadzoruje 18 šol in 3000 učencev. Zadača šolskih zdravnikov je čuvati zdravstveno stanje učencev in skrbeti za to, da bi se ne širile kužne bolezni med šolarji. Oni nadzorujejo načrte in predloge za zgradbo novih šolskih stavb in vso upravo šol. V začetku šolskega leta preiščejo zdravniki posebno natanko one učence, v katerih dvomijo, da so sposobni za šolo, potem pa tudi vse druge učence, potem vpišejo rezultate v posebne „sanitetne karte“. Lečijo bolne učence v mestnih bolnišnicah, posebno pa na 7 šolskih poliklinikah (za nosne, ušesne bolezni, za goltanec in zobovje in 3 za očesne bolezni).

—1. **Mesto Saarbrücken** ima 16 delavnic, v katerih dela čez 550 učencev; v okolici je 40 delavnic s 600 učenci. Od 1. aprila 1912 naprej je dovoljeno delo v šolskih delavnicah tudi onim učencem, ki so šolo že dovršili. Mesto žrtvuje vsako leto čez 8000 M za delavnice. V vsem okraju manjka samo 10 delavnic, potem bo princip šolskih delavnic izveden.

—1. **Šolstvo v Kavkazu** slabo napreduje, ker se učitelji branijo poučevati otroke v rodnem jeziku in poučujejo samo ruski. Vsled tega starši nočejo pošiljati svojih otrok v šolo. V Orta-Batumbški šoli pa se je dogodil sledeči slučaj: Starši, nezadovoljni z uspehi šole, šli so prosit učitelja, naj predava v domačem, gruzinskem jeziku. Učitelj jim je to obljubil, a vendar obljube ni izpolnil, marveč poučeval tudi naprej ruski. Neke noči so se starši zbrali, šli pred šolo, se polastili učitelja in zahtevali odločno od njega, da svojo obljubo izpolni. Odslej naprej se učitelj ni več upal protiviti se želji staršev in je začel poučevati gruzinski. Kmalu je bila šola zopet polna otrok.

(Škola i žizn).

—1. **Šolstvo v Petrogradu.** V mestnih šolah Petrograda je bilo letos 45.000 učencev, šolo je zapustilo 10.089 učencev. V posameznih razredih ni smelo biti čez 47 učencev. Učiteljev je bilo 1.501. Učenci so dobivali učna sredstva in zajutrek. Vseh stroškov za šolstvo je bilo 3.783.000 rubljev.

—1. **Alkoholizem v ruskih šolah.** Anketa v moskovski guberniji je pokazala, da 60% učencev in 45% učenk ljudskih šol pije alkoholne pijače. Sklenili so zato v višjih oddelkih ljudskih šol uvesti tečaj o alkoholizmu, ustanavljati knjižnice, popolniti mestni muzej in oskrbeti ga s preparali z ozirom na vpliv alkoholizma in potem uprizarjati ekskurzije vseh učencev v ta muzej. Od teh muzejev upajo najboljše uspehe.

Poljsko šolstvo v Združenih Sev. Ameriških državah. L. 1910 so vzdrževali Poljaki v S. Zdr. Dr. v Ameriki 400 župnijskih ljudskih šol, ki jih je obiskavalo 105.000 otrok. Na teh šolah je poučevalo 200 posvetnih učiteljev in 1700 duhovnikov. — a.

Lep uspeh. Predstojništvo oddelka za uk v svetu „Sinodu“ na Ruskem je dovolilo, da se sme kupovati brošura „Slobodno Risanje“, ki jo je spisal naš dobri znanec urednik „Preporoda“ V. Koščević za knjižnice cerkvenih šol. — O brošuri „Slobodno Risanje“, ki jo je prevel na ruščino N. Bahtin — je obširno tudi poročal naš list. Čestitamo tov. Koščeviću!

— eg —

Laško: Sijajne plače ima učiteljstvo na Laškem. V mestih dobivajo učitelji letne plače v I. plač. razredu 1350 lir, a učiteljice 1150 lir, v II. 1200 (1000), v III. 1140 (940) lir. — Na deželi dobivajo učitelji in učiteljice sledeče plače: I. Plačilni razred 1000 (850), II. 950 (800), III. 900 (750) lir. — Ta plača se zviša vsakih 6 let za 10%. Umevno, da se je vsled

teh plač število učiteljev zmanjšalo zadnjih 30 let za 500, a učiteljic je okrog 7000 več kakor učiteljev. — Bi se li ne porabili oni nešteti milijoni, ki gredo v pesek Tripolitanskih pustinj, veliko bolje na polju prosvete in omike? —g—

Kitajsko. — Enketa, ki jo je naučno ministerstvo sklicalo, da uredi šolstvo na Kitajskem, je ravnokar dokončala svoje delo, zborovala je v Pekingu, ter predlaga sledeče: 1. Šolskoobvezen pouk se vpelji za vse otroke od 6.—14. starostnega leta; 2. telovadba bodi obligaten predmet v vseh deških šolah. 3. Kitajščina se preuredi v toliko, da postane enostavnejša in pouk lažji. Kakor znano, vsebuje sedaj v rabi se nahajajoči jezik nad 50 narečij. —e—

Prosvetna kronika.

—a. **Šoloobvezni otroci na Ogrskem.** Po zadnjem statističnem izveščju je na Ogrskem 3.125.000 šoloobveznih otrok. Vse šole je obiskovalo 2,462.000 otrok, tako da pride na eno šolo 149 otrok. 655 000 otrok sploh ni bilo vpisano v nobeno šolo, ker ni dovolj šol. To so žalostne številke madjarske kulture.

—l. **Slovensko šolstvo** je opisal temeljito in obsežno v treh številkah „Pedagogickych Rozhledov“ M. Hajny v članku „Slovenski národní školství v Kransku“. Hajny opazuje skrbno šolstvo vseh slovanskih narodov, ima bistro oko za vse prednosti in napake bratskih šolstev. Njegova nepristranska kritika bi mogla našim merodajnim faktorjem v marsičem pokazati pot k boljši bodočnosti. Sodba njegova je taka, da bi se morali zamisliti vsi Slovenci nad žalostnim stanjem našega šolstva v srcu naše sirote domovine. To šolstvo ni takšno, da bi usposobilo narod naš za konkurenčni boj z Nemci. To je boj sistematično ubijanje naših odpornih sil, in dozdeva se človeku, kakor da so se vladajoči sinovi našega naroda zakleli, ugonobiti narodič naš in pripraviti efijaltskim načinom pot tuji kulturi in tujim narodom.

—l. **Problem narodnosti** nastopa danes v celem svojem pomenu in postaja važen predmet za določevanje značaja današnje kulture. O tem je uvaževal v „Das freie Wort“ dr. A. Tavilet in rekel: Med moderno in antiko kulturo je principalni razloček tudi v tem, kako omejeno so shvatili pomen narodnosti tedaj in kako široko danes. Plato se je zahvaljeval bogovom, da so mu dovolili zagledati luč sveta na grških tleh, v Atiki, a barbari so mogli doseči znanje samo na ta način, da so se popolnoma oddali grški narodni kulturi. Današnji svet pa že ne more več priznavati takšnega narodnega omejevanja. Kar je že v svojih začetkih zahtevalo kristjanstvo kot obče pravilo: enako pravo vseh plemen in narodov za dosego kraljestva nebes, to je danes zahteva po dosegi našega zemeljskega cilja v naši moderni kulturi, in to ne samo enako pravo med posameznimi narodi, ampak tudi sredi naroda samega se zahteva izločenje verskih, socialnih, kastovnih nadpravic in privilegijev. Na takšni podlagi, kjer se vsaki rasi pušča njena individualiteta in se ji dovoljuje to individualnost po svoji volji izkoriščati za občno kulturo, bi se moral najti modus vivendi, da se more uresničiti zedinjenje višje vrste v političkih, trgovskih in kulturnih odnošajih, preje ali pozneje, sigurno pa ne v predolgi dobi, mora se vsled kulturnih potreb izcimiti zveza evropskih držav v dosego tega višjega cilja. V kakšni formi se to izvede, s tem si danes še ni treba beliti glave.

Razne vesti.

—l. **Uprava učiteljskih plač v Hamburgu** je dovršena. Kot začetna plača se je določil znesek 2600 M. K tej plači se družijo trolejnice, in sicer 7 po 300 M. in 1 po 400, Najvišji dohodki iznašajo 5100 M.

—l. **Stalna šolska razstava** v Pragi II. v župni hiši pri Panny Marie Snezne (II. nadstropje) na Jungmannovem trgu je odprta vsako soboto od 2—4 popoldne. Izložena so učna sredstva vseh učnih predmetov, posebno lepo pa je zastopano risanje, v kolikor

se tiče risarskih del in risb. Vsem posetnikom Prage priporočamo, da se potrudijo na to razstavo, v kateri spoznajo delo čeških učiteljev in šolo, vredno tako visoko stoječega naroda.

—1. Rdeča krvna telesa in pouk. Dr. Helwig je dognal s svojimi proučevanji, da so se rdeča krvna telesa ob prostih poldnevih vkljub $2\frac{1}{2}$ urnem hodu pri učencih pomnožila. Po pouku pa se je število teh telesc zmanjšalo. Trudnost po pouku torej ne zastaja samo vsled prenapetja možganov, ampak tudi radi oslabilenja krvi. Telesno delo vedno pomnožuje rdeča telesa, duševno delo pa jih zmanjšuje. Torej mnogo prostega gibanja na čistem zraku, mnogo počitka med poukom.

—1. Zobna klinika za šolske otroke je bila ustanovljena v Norimbergu meseca septembra l. l. Zobozdravnik, ki upravlja to kliniko, ima na leto 4800 M plače in trienalke po 500 M do 7200 M. Zdravnica zavoda ima 2010 M in trienalke po 210 M do 3480 M.

Prebivalstvo glavnega mesta Lvov-a je štelo v l. 1910 206.243 duš. Po narodnosti je pripadalo na tisoč prebivalcev 857 Poljakov, 108 Rusinov, 29 Nemcev. Prebivalstvo je rastle v tem le razmerju po veroizpovedovanju:

Leto	rimkat :	grškokat :	evang. :	židov. :
1880	56.120	14.120	1863	29.999
1890	63.777	18.271	2061	35.029
1900	78.516	24.778	2331	43.412
1910	110.267	34.454	2792	56.751

Od l. 1900 do l. 1910 so se pomnožili Poljaki od 79·9% na 85·7%, Rusini od 9·6% na 10·8%, a Nemci so padli od 13% na 0·29%.

—a.

Mala poročila.

Kmetijska šola na Grmu prične z mesecem novembrom novošolsko leto 1912./13. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca. Priporočamo to šolo pred vsem sinovom iz živinorejskih in poljedeljskih krajev in sploh mladeničem, ki morejo le po zimi od doma. Mladeniči, ki so kaj bolj šolani, se morejo sprejeti tudi v II. tečaj zimske šole, tako da ostanejo le 5 mesecev na šoli. Letna šola traja od novembra do konca oktobra in je namenjena pred vsem sinovom iz vinorodnih krajev naše dežele. Za sinove kranjskih posetnikov je razpisanih 36 prostih mest. Plačujoči učenci pa plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec. Prošnje za sprejem v šolo je vložiti zadnji čas do 15. septembra t. l. na ravnateljstvo kranjske kmetijske šole na Grmu, kjer se dobe tudi vsa potrebna pojasnila.

Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osobja je izšel in stane brez kataloga 1 K 80 v, s katalogom za 100 učencev 2 K, za 150 učencev pa 2 K 20 v. Ročni zapisnik je najmodernejše in najpopolnejše urejen, lično in trpežno vezan ter se naroča v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Frančiškanska ulica 8.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“. Odbor naznanja: Umrli so člani Josip Artner dne 18. julija, Viljem Wolf dne 21. julija, Ivan Blum dne 1. septembra in Robert Mahr dne 9. septembra (102.—105. smrtni slučaj.) Doneski po 8 K naj se po možnosti tekom meseca oktobra polno vplačajo.

Usposobljenostne preizkušnje za občje ljudske in meščanke šole v terminu meseca novembra se prične pri c. kr. izpraševalni komisiji v Mariboru in v Ljubljani v ponedeljek, dne 4. novembra ob 8. uri na c. kr. učiteljskišću v Mariboru odnosno v Ljubljani. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do 26. oktobra v rokah dotične izpraševalne komisije.

SUKNO

in modno blago za gospode in dame
priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovsky in sin
v Humpolcu, Češko.

ZEFIRE

Vzorci na zahtevo franco. Jako zmerne cene.
Na željo damo tukaj izgotoviti gospodsko obleko.

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji.
Serije projekcijskih slik po ceni. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog.

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta
1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju
M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) števil. 6

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.